

NATIONALEKONOMISKA INSTITUTIONEN
Uppsala universitet
Examensarbete D
Författare: Harald Enoksson
Handledare: Anders Forslund
Vårterminen 2015

UPPSALA
UNIVERSITET

Slutar alla inte bara jobba då?

Heterogena effekter av basinkomst på arbetsutbud utifrån inkomstnivå och bidragssystem

Sammanfattning

En teoretisk modell utvecklas för att undersöka relationen mellan basinkomst och arbetsutbud. Modellen förutsäger en kraftigare arbetsreducering hos låg- än hos högavlönade. Den förutsäger också en mindre reduktion i en kontext med redan existerande bidragssystem. Dessa heterogena prediktioner simuleras med data för den svenska arbetsmarknaden och testas på existerande paneldata från ett randomiserat experiment med basinkomst i New Jersey (1968-1972). Den empiriska analysen ger stöd för heterogena effekter på basis av timlön genom att visa ett minskat arbetsutbud om 9-10 % hos försökspersoner med timlön under medianen, men ingen påvisbar minskning för dem med en timlön över medianen. De heterogena effekterna på basis av bidragssystemets generositet kunde varken bekräftas eller förkastas.

Nyckelord: basinkomst, medborgarlön, socialbidrag, negativ inkomstskatt, transfereringar, arbetsutbud

Abstract

This thesis develops a theoretical model that derives a nonlinear labor supply response to the introduction of a basic income policy. The model predicts a larger decrease in labor supply the lower the hourly wage is. It also predicts a smaller response if basic income is introduced in a context of already existing welfare payment systems, than in a small-government kind of economy. These predictions are tested on individual panel data from a randomized policy intervention in New Jersey, 1968-1972. For people with an hourly wage below the median, the results show a reduction in working hours by 9-10% compared to the control group. No significant effect was measured for people above the wage median. The first hypothesis was thereby confirmed, while the second hypothesis, regarding the effect in different welfare environments, could neither be confirmed nor rejected.

Key words: basic income, BIG, welfare, negative income tax, social security, labor supply

Innehåll

1 Inledning.....	4
2 Bakgrund.....	5
2.1 Definitioner.....	6
2.2 Basinkomstens ideologiska hemvist.....	9
2.3 Basinkomst i idéhistoria och aktuella trender.....	11
2.4 Basinkomst i nationalekonomin.....	13
3 Teori.....	16
3.1 En modell för arbetsutbud.....	16
3.2 Dynamiska effekter.....	23
4 Empiri.....	28
4.1 Försök och program med basinkomst.....	28
4.2 De amerikanska experimenten.....	29
4.3 New Jersey-experimentet.....	30
5 Analys.....	33
5.1 Data.....	33
5.2 Arbetsutbudseffekt hos samtliga försökspersoner.....	33
5.3 Test av hypotes (i) – lågavlönade minskar arbetsutbudet mer än högavlönade.....	34
5.4 Test av hypotes (ii) – bidragsberöriga minskar arbetsutbudet mindre än ej bidragsberöriga.....	38
6 Slutsatser och diskussion.....	42
7 Referenser.....	44
8 Appendix.....	48

1. Inledning

Skatte- och bidragssystemens utformning och deras påverkan på arbetsutbudet är centrala nationalekonomiska frågor. Basinkomst – ett generellt inkomststöd utan motprestation – är ett system som fått förnyad popularitet i debatten, inte minst i Finland där det nämns i 2015 års regeringsförklaring. I nationalekonomisk litteratur har systemet dock utretts relativt lite sedan de senaste storskaliga experimenten genomfördes på 1970-talet.¹ Den här uppsatsen utvecklar teori och använder existerande data från ett randomiserat experiment med basinkomst för att testa nya prediktioner för heterogena effekter av basinkomst på arbetsutbudet. I vilken mån sänker folk sin arbetstid när de får ett månatligt bidrag i nivå med fattigdomsgränsen, helt utan villkor? Och hur skiljer sig effekten mellan olika grupper?

Uppsatsens teoretiska modell beskriver hur införandet av basinkomst påverkar arbetsutbudet för grupper med olika genomsnittlig timlön. Modellen bygger på en Stone-Geary-nyttofunktion i vilken personer maximerar sin livskvalitet genom att fördela sin tid mellan arbete och fritid. Ur modellen härleds prediktioner för två typer av heterogenitet. Det första är inkomst, där modellen predicerar en större minskning av arbetsutbudet för lågavlönade än för högavlönade. För det andra predicerar modellen heterogena effekter på basis av redan existerande bidragssystemets generositet. Ju mer generösa existerande bidragssystem är, desto mindre minskar arbetsutbudet när basinkomst införs.

Utöver en direkt arbetsutbudseffekt kan basinkomst även påverka indirekt i och med finansieringen, vilket undersöks genom att applicera den teoretiska modellen på svenska data i simuleringar av olika basinkomstsystem. Simuleringarna visar på ett ytterligare reducerat arbetsutbud ifall basinkomsten finansieras med inkomstskatter och sätts till en nivå som reproducerar dagens inkomstfördelning.

Prediktionerna från den teoretiska modellen testas med paneldata från ett empiriskt försök med basinkomst i New Jersey 1968-72 bestående av 2585 personer med låga inkomster, varav 1541 st. under tre års tid fick en månatlig basinkomst på mellan 50 och 125 % av fattigdomsgränsen. Testet ger ett starkt stöd till prediktionen att basinkomst sänker arbetsutbudet mest för lågavlönade; de försökspersoner som hade en timlön under medianen sänkte sitt arbetsutbud med 9-10 %. Denna effekt uppvisar hög statistisk signifikans och är inte känslig för olika specifikationer. Däremot ger data inte stöd för ett minskat arbetsutbud bland försökspersoner med timlön över medianen. Resultaten är konsekventa med att ingen förändring i total löneinkomst för gruppen som helhet kunde påvisas.

Uppsatsens teoretiska och empiriska resultat bidrar till kunskapen om basinkomst på flera sätt. Den teoretiska modellens särskiljande av grupper utifrån inkomstnivå, och stödet för denna åtskillnad i den empiriska analysen, besvarar frågan i uppsatsens rubrik med ett "Nej". Istället för att reducera arbetsutbudet i alla inkomstlägen tyder resultaten på att endast de lägst betalda arbetstimmarna reduceras. En tänkbar generalisering av resultatet är att basinkomst leder till en reduktion av alla aktiviteter som ger lite betalt per förlorad nyttoenhet, även där nyttominskningen inte räknas i förlorad fritid utan i risker och obehag av olika slag, t.ex. småbrottslighet, tiggeri och prostitution.

---

¹ En bra sammanfattning av den tidigare litteraturen på ämnet, främst från 70- och 80-talen, finns hos Widerqvist (2006). Atkinson (1996) utreder effekter av en övergång till basinkomst på olika inkomstgrupper, dels teoretiskt och dels utifrån simuleringar med brittiska hushållsdata. Forget (2011b) analyserar hälso- och inkomsteffekter av det kanadensiska basinkomstförsöket Mincome. För en diskussion om basinkomst utifrån en samtida, svensk kontext, se Bergh (2006).

2. Bakgrund

Ordet *utanförskap* användes flitigt under valkampanjen 2006 för att beskriva ett Sverige i vilket ett växande antal människor befann sig mer eller mindre permanent utanför arbetsmarknaden, till skada för sig själva och samhällsekonomin. En åtgärd blev att öka arbetsincitamentet genom att ge lägre skatt för arbetsinkomster än för sjukpenning och a-kassa. Resonemanget bygger på att fler då söker de arbeten som finns och därmed pressar ner lönerna så att fler kan anställas. Det kan ha gett oss en lägre arbetslöshet än vi annars skulle ha haft. Men "utanförskapet" är kvar; i juni 2014 försörjdes 14 procent av hushållen av bidrag och sociala ersättningar. De som fått arbete är rimligtvis dem för vilka steget till arbetsmarknaden varit relativt kort, den lågt hängande frukten, "farstusket". För att en skattesänkning ska fungera som morot krävs att den arbetslöse har en reell chans till en inkomst i paritet med lägstanivåerna i skyddsneten och kollektivavtalen. Men en stor, och möjligen växande, grupp invånare har ett värde på arbetsmarknaden som inte kommer i närheten av den nivån

För att minska glappet mellan produktivitet och löneanspråk har vi en rik flora av lönesubventioner såsom lönebidrag, instegsjobb, nystartsjobb m.m. Vi använder även negativa incitament genom att göra livet som bidragsstagare frihetsinskränkande och enahanda så att även tunga och lågbetalda jobba blir attraktiva i jämförelse. I en friare marknadsekonomi hade fattigdomen som arbetslös utgjort den piskan, men vi har en bred politisk enighet om att en viss inkomstnivå inte får underskridas, och ersätter därför fattigdomsincitamentet med olägenheter i form av omständiga ansökningsprocesser samt "aktiveringsåtgärder", vilka med rätt utformning också kan tjäna syftet att höja den arbetslöses framtida produktivitet via arbetsträning, utbildning m.m. (vilket givetvis är den officiella motiveringen).

Ett problem med alla stödprogram är att de är dyra för skattebetalarna. Därför koncentreras resurserna genom att avgränsa grupperna som kommer i åtnjutande av dem. Gränsdragningarna slår dock ofrånkomligen fel i individuella fall. Med generösa gränser får vi fuskare och friåkare, med restriktiva gränser får vi tragiska öden som lånar sig till upprörande bloggposter och debattinlägg, och med optimala gränser får vi några av vardera sorten. Men allvarigare än gränsernas träffsäkerhetsproblem kan vara de incitament de skapar; för den som kan påverka sin egen klassificering är motiven starka att begränsa sitt ekonomiska deltagande för att inte hamna i fel fack och förlora rätten till försörjning. Studerande kan uppmuntras att avregistrera sig från kurser, föräldralediga företagare måste bryta mot lagen för att inte gå i konkurs, företagare med arbetslöshetsunderstöd måste stänga ner sina hemsidor och får inte skicka offerter, och framförallt måste arbetslösa och sjuka akta sig för sporadiska deltidsjobb för att inte förlora sin försörjning och i värsta fall bli återbetalningsskyldiga och åtalade. Olyckligt, med tanke på att just deltidsjobb, egna arbetsinsatser på marknadsmässiga villkor, sannolikt är en av de mest effektiva klivstenarna för att ta sig från "utanförskap" till ett liv med större egen försörjning.

Ett sätt att undvika gränsdragningsproblemen och marginaleffekterna, "bidragsfällan", är att helt eller enkelt avskaffa eller lindra dem genom ett generellt bidrag som utgår till alla invånare, utan motprestation eller kontrollsystem: basinkomst. Ett bidrag med vilket individen kan välja sin egen kombination av arbete, fritid, studier, företagande, omvårdnad och vila och oavsett sådana val ändå ha någon grad av försörjning i botten. Idén har beröringspunkter i många ideologier och strömningar och har testats i begränsade fall, men ännu inte implementerats i full skala i något modernt land. Det är framförallt en fråga som väcks: Slutar inte alla bara jobba då?

2.1. Definitioner

Basinkomst är en transferering från det offentliga till individer eller hushåll² som:

- är tillräcklig för individens/hushållets överlevnad
- betalas ut utan några krav på motprestation
- betalas ut regelbundet, t.ex. en gång i månaden
- betalas ut i likvida medel och inte i t.ex. matkuponger

Grundkriterierna är enkla, men ger likväl upphov till gråzoner och gränsdragningsproblem. Vilka omfattas? Krävs medborgarskap eller räcker det med folkbokföring och uppehållstillstånd? Vad gäller för minderåriga? Är det hushåll eller individer som räknas? Och framförallt - vad är "tillräckligt för överlevnad" – delat rum och tvåtusen kalorier om dagen, eller egen möblerad lägenhet, balanserad kost och fritidsaktiviteter?

Enligt kriterierna får ingen motprestation krävas, men effekten kan ändå bli sådan, i och med att staten kan bötesbelägga oönskat beteende och dra in böterna via sänkt basinkomst. De flesta länder har t.ex. skolplikt, och just skolnärvaro för hushållets barn är ett vanligt kriterium i många av de basinkomstprogram som genomförts i utvecklingsländer.³ För att ta ett närmare exempel så får pensionärer i svenska fängelser betala sin egen mat med ett avdrag från sin grundpension (Socialförsäkringsbalken).

I den här uppsatsen används genomgående termen "basinkomst" som samlingsterm för alla förslag som stämmer in på kriterierna ovan (och som har en marginaleffekt markant lägre än hundra procent), även om dessa hos respektive författare kallas för något annat. Av praktiska skäl används ordet *medborgarlön*⁴ för att beteckna en "ren basinkomst" som betalas ut automatiskt, enligt principen "till var och en oavsett förmåga eller behov". D.v.s. en basinkomst som inte är av typen *negativ inkomstskatt*.

Negativ inkomstskatt innebär att basinkomsten sänks i takt med egen inkomst med en viss procent (marginaleffekt). Statiska kostnadsberäkningar för en medborgarlön är avskräckande (se figur 3), så den som utifrån dagens parametrar vill komma i närheten av socialbidragsnormen⁵ utan att avskaffa

---

² (Basinkomst.nu 2014, BIEN 2015). Basinkomstorganisationer har ofta som uttrycklig princip att basinkomst ska delas ut till individer och inte till hushåll, men av praktiska skäl är hushåll den mottagande enheten i många av de program och försök som genomförts.

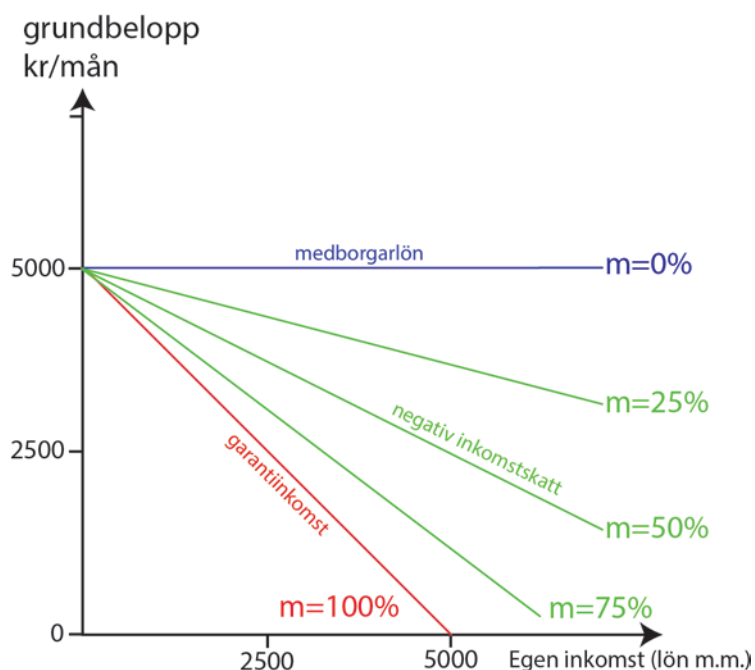
³ The Economist (2003) har en genomgång av sådana försök, och hävdar slutsatsen att basinkomst med skolplikt har en mer fattigdomsbekämpande effekt än en helt villkorlös basinkomst, vilken dock anses fungera "överraskande bra".

⁴ Termen "medborgarlön" är något missvisande, dels eftersom vi för transfereringar normalt inte skiljer på invånare med medborgarskap eller permanent uppehållstillstånd, och dels för att "lön" antyder en motprestation utöver att finnas till. Vilket inte är en slump – termen kommer från *borgerløn* som myntades i en dansk pamflett i vilken ersättningen villkorades med en slags samhällstjänst (Birnbaum 2013). Medborgarlön är dock förmodligen den mest etablerade termen i svenskt språkbruk, och praktisk av den anledningen.

⁵ Socialbidragsnormen varierar med avseende på familjestorlek och bostad, men är för en ensamstående vuxen 2950 kr plus hyra plus diverse "skäligena utgifter" enligt handläggarens bedömning, dvs. sannolikt högre än 6000 kr/mån i de flesta fall (Socialstyrelsen).

välfärdsstaten som vi känner den måste falla tillbaka på negativ inkomstskatt (eller förlita sig på mer originella finansieringskällor⁶).

Garantiinkomst innebär att en fastslår en lägsta inkomstnivå som inte får understigas för en person. Om egna inkomster och övriga transfereringar inte når upp till lägstanivån fyller staten på det som saknas. Det kan liknas med ett ovillkorat försörjningsstöd, eller en negativ inkomstskatt där marginals-katten för de lägsta nivåerna är hundra procent (Hjort 2014). Eftersom ett centralt argument för basinkomst är att även den som är fattig ska kunna arbeta och behålla en del av sin lön, så räknas garantiinkomst normalt inte som basinkomst. Var gränsen går, hur hög margina-effekten får vara för att en negativ inkomstskatt ska räknas som basinkomst, är ett hårklyveri som kan avhandlas på annan plats. Men som ett riktmärke kan nämnas att den högsta margina-effekten i något av de amerikanska försöken med negativ inkomstskatt var 80 %.⁷

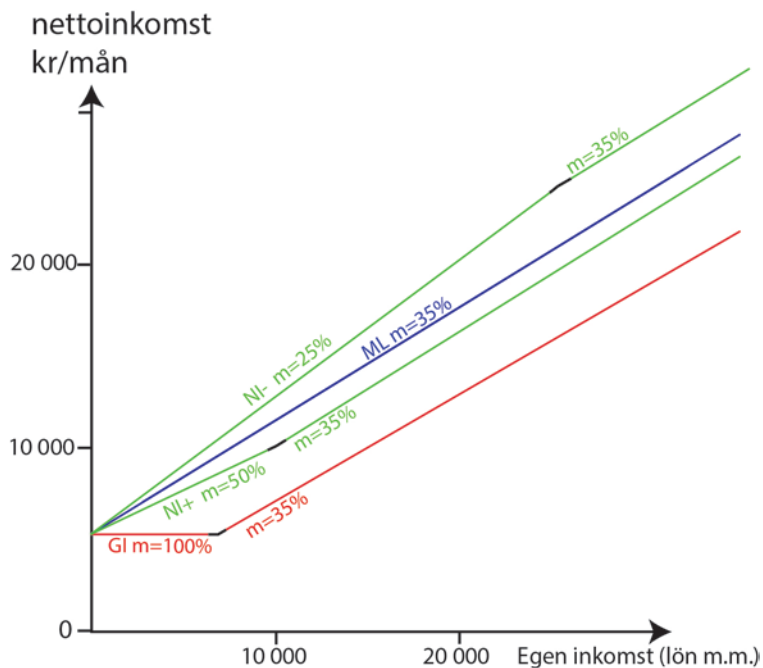

Figur 1: Medborgarlön och garantiinkomst kan betraktas som specialfall av negativ inkomstskatt, med marginals-katterna 0 resp. 100 procent.

⁶ Dessa går vi inte på här, men basinkomströrelsen överlappar med allehanda radikala rörelser i den ekonomisk-politiska undervegetationen. Ett vanligt tema är basinkomst kopplad till en radikal bankreform – att staten ska ta direktkontroll över penningmängden och vid behov öka denna via bl.a. basinkomst. En idé som får näring av dagens kombination av deflation, tillgångsinflation och skuldkriser. Se exempelvis International Movement for Monetary Reform (2015).

⁷ Gäller en mindre grupp i Seattle/Denver-experimentet.

I figur 1 ovan illustreras hur koncepten medborgarlön, negativ inkomstskatt och garantiinkomst förhåller sig till varandra. Figuren kan dock ge en missvisande bild eftersom den som får medborgarlön betalar inkomstskatt från första kronan (efter ev. grundavdrag) och därför också möter en margineffekt. Skillnaden mellan medborgarlön, negativ inkomstskatt och garantiinkomst kanske därför bäst framgår i en graf med nettoinkomst som funktion av bruttolön, här med inkomstskatten 35 procent:

Figur 2: Medborgarlön (ML), garantiinkomst (GI) och en negativ inkomstskatt med margineffekt större än inkomstskatten (NI+) och en margineffekt lägre än skattesatsen (NI-). Notera att en negativ inkomstskatt med margineffekt lika stor som inkomstskattesatsen ger exakt samma nettoeffekt som medborgarlön. Notera också hur brytpunkten mellan negativ inkomstskatt och positiv inkomstskatt hamnar högre upp ju lägre margineffekten är, vilket gör NI-system med lägre margineffekt betydligt dyrare för ett givet grundbelopp.

Även figur 2 är missvisande på så vis att garantiinkomsten, medborgarlönen och de negativa inkomstskatterna alla har samma grundbelopp. Men eftersom en basinkomst blir dyrare för statskassan ju lägre margineffekten är så kan vi vänta oss att i en begränsad budget få ett lägre grundbelopp med NI- än ML, som i sin tur får lägre grundbelopp än NI+, medan garantiinkomst ger det högsta grundbeloppet (åtminstone i en statisk beräkning; i en dynamisk simulering kan resultatet förstås bli annorlunda genom att högre margineffekt kan ge lägre arbetsutbud vilket kan sänka skatteintäkterna som bestämmer budgetutrymmet och därmed grundbeloppet).

Det bör slutligen nämnas att det är stor skillnad på medborgarlön och negativ inkomstskatt när det gäller den praktiska tillämpningen, även om de kan se lika ut på ritbordet och kalkylbladet. Dagens skattesystem tillåter oss inte (åtminstone inte i Sverige) att månad för månad direkt veta en given invånares inkomst och skatt, speciellt inte när det gäller företagare och timarbetare (vilket är olyckligt eftersom det är just irreguljära grupper som har mest att vinna på en basinkomst, jämfört med fastanställda för vilka de traditionella socialförsäkringarna är bättre utformade). Den negativa inkomstskatten skulle därför behöva ansökas om i förväg, eller betalas ut året efter, i vilket fall

storleken på bidraget kan vara dåligt anpassad för den mottagandes ekonomiska situation som den ser ut när utbetalningen kommer, åt det ena eller andra hållet. Det skulle likna systemet för bostadsbidraget, och skapa liknande administrativ börda för den enskilde, med liknande potentiella problem.⁸ Ett smidigt system för negativ inkomstskatt, som inte lämnar någon inkomstlös någon månad och inte riskerar att någon blir återbetalningsskyldig en annan månad, skulle kräva ett mer ögonblickligt system för skatteberäkning. T.ex. genom att arbetsgivare betalar lön direkt till de anställdas skattekonto, med deras personnummer som OCR-nummer, och att Skatteverket betalar ut nettolönen till den anställdes privatkonto (efter att ha modifierat lönen uppåt eller nedåt med negativ/positiv inkomstskatt). Egenföretagare skulle behöva starkare integration mellan sina bokföringsprogram och Skatteverkets system (en utveckling som dock redan är på gång enligt muntlig uppgift). Vidare så skulle månatliga skattebeslut ställa krav på lägre progressivitet i skatteskalorna, liksom förenklade eller slopade skattereduktioner, vilket minskar möjligheterna för politiker att använda avdrag och undantag i skattesystemet för att påverka skattebetalares ekonomiska beteende.⁹ Sådana administrativa bördor gör att marginaleffekten i en negativ inkomstskatt bör skilja sig markant från inkomstskattesatsen för att negativ inkomstskatt ska ha någon fördel jämfört med medborgarlön.

2.2. Basinkomstens ideologiska hemvist

Basinkomst kan framstå som generöst och utopiskt, och omfördelning från folk med egen inkomst till sådana utan kan vid första anblick ge idén en vänsterprägel. Basinkomsten möts dock ofta med skepsis på vänsterkanten (se t.ex. Håkansson 2014), i och med att den med fog kan antas införas på bekostnad av existerande trygghetssystem, och i viss mån även undergräva fackföreningarnas makt på arbetsmarknaden – den som kan kombinera basinkomst med ett låglönejobb är inte lika beroende av kollektivavtal för sin levnadsstandard som den som uteslutande lever på sitt lönearbete. I viss mån kan de passiviserande marginaleffekterna i dagens system också vara indirekt fördelaktiga för lönearbetande låginkomsttagare, genom att de håller de mest lågproduktiva utanför arbetsmarknaden istället för att dessa kommer in och pressar ner lönerna.¹⁰

I den gröna rörelsen verkar idén falla i något bättre jordmån, och gröna partier är överrepresenterade bland dem som har basinkomst på sitt program. Det kan vara för att idén sammanfaller med den gröna ideologin i och med uppfattningen att basinkomst ger färre arbetade timmar och därmed lägre produktion och konsumtion, vilket kan anses bra för miljön. Eller för att basinkomst ofta motiveras med argumentet att vi gemensamt förvaltar en planet vi "ärvt" och har lika stor rätt till dess ekosystemtjänster, vilket faller väl in i den gröna filosofin.

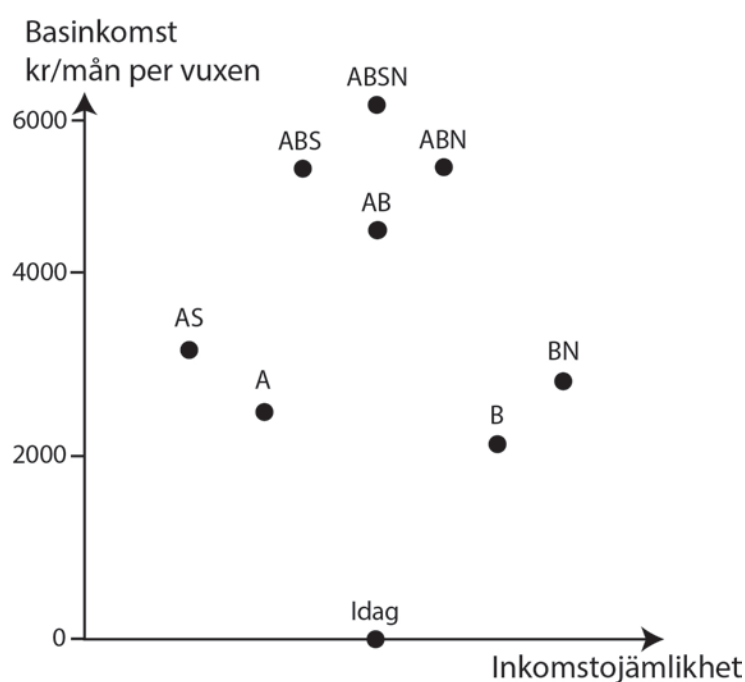
⁸ I mars 2015 krävdes 78 000 bostadsbidragare på i genomsnitt 6900 kr som de fått i bostadsbidrag två år tidigare, efter att Försäkringskassan stämt av deras uppgifter mot Skatteverket (Jacobsson 2015).

⁹ En rik genomgång av sådana praktiska problem och en del lösningsförslag finns i Tobin m.fl. (1967).

¹⁰ Jmf Marx syn på "trasproletariatet" och fackföreningsrörelsens syn på strejkbrytare. Det är dock ytterst oklart åt vilket håll lönerna går i ett basinkomstsystem; samtidigt som sänkta marginaleffekter sänker alternativkostnaden för att arbeta och därmed sänker lönenivån via höjt arbetsutbud, så kan inkomsteffekten ge fler råd att unna sig mer fritid och därmed höja lönenivån via minskat arbetsutbud.

På högerkanten kan argument och motargument från vänster närmast inverteras: å ena sidan vore basinkomst en omfördelning från produktiva till mindre produktiva medborgare, å andra sidan en typ av omfördelning med relativt liten inverkan på arbetsincitament och lönebildning jämfört med de ingrepp i ekonomin och privatlivet som dagens omfördelningsmekanismer innebär. För att citera Charles Murray på den konservativa tankesmedjan American Enterprise Institute: *“we’ll give you on the left big government in terms of the amount of money we spend on people, if you will give us small government in terms of the ability of the government to screw around with people’s lives”* (Möllerström 2014).

Studentförbundet Centerstudenter har i antologin *Grundtrygghetssystemet* (2012) publicerat ett diagram för att placera in olika stödformers karaktär på en tvådimensionell ”ideologisk spelplan”. Det ”grundtrygghetssystem” som förs fram i antologin, i princip en negativ inkomstskatt, klassificeras som ett mer ”anarkokapitalistiskt” förslag jämfört med andra typer av transfereringssystem. Det beror dock förstas på hur reformen finansieras; en basinkomst finansierad med stora skattehöjningar blir inte lika anarkokapitalistisk. Om vi lite schematiskt approximerar vänster-höger-skalan med inkomstfördelningseffekten så kan vi illustrera hur vänster-/högerlutningen beror av tänkt finansiering:

Figur 3: A = medborgarlön finansierad med slopade avdrag och skattereduktioner (se Appendix 1). B = finansierad med slopade bidrag och socialförsäkringssubventioner. AB = både slopade avdrag och bidrag. AS = slopade avdrag plus skattehöjningar. BN = slopade bidrag plus nedskärningar i andra utgifter. ABS = slopade avdrag och bidrag plus högre skatter. ABN = slopade avdrag och bidrag plus andra nedskärningar. ABSN = slopade avdrag och bidrag plus skattehöjningar och nedskärningar.

Som illustreras i figur 3 beror omfördelningseffekten helt på finansieringen, och basinkomst är därmed inte höger eller vänster, utan bara ett annat sätt på vilket vi kan föra vänster- eller högerpolitik.

Bland partier som förespråkar basinkomst kan nämnas svenska Piratpartiet¹¹, isländska Piratpartiet (5 %)¹² (Helgason 2014), norska Miljöpartiet (1 %) och *Venstre* (5 %) (Carlsen 2012), brittiska *Green Party of England and Wales* (0,2 %), det gröna partiet Dialog för Ungern (0,5 %) (Jourdan 2015a) och det klassiskt liberala slovakiska partiet *Sloboda a Solidarita* (7 %) (Sulík 2006). I Schweiz har en namninsamling lett till att en nationell folkomröstning kommer att hållas under 2016 om att införa en villkorlös medborgarlön på 2500 franc i månaden (Foulkes 2013). Ett annat land med basinkomst på dagordningen är Finland, där Gröna förbundet (8 %) och Vänsterförbundet (6 %) stödjer idén, medan det största partiet, Centern (25 %), föreslagit att basinkomst testas i empiriska försök (Jourdan 2015b, Helsingforsbladet 2012). Stödet verkar utbrett i både parlament (Bien Finland 2015) och folkopinion (Wass 2015) och den i maj 2015 tillträdande Centerledda regeringen har aviserat lokala basinkomstförsök i sin regeringsförklaring (Helsingforsbladet 2015).

2.3. Basinkomst i idéhistoria och aktuella trender

Det första kända, genuina basinkomstförslaget lades fram av Joseph Charlier som 1848 föreslog att ett statligt råd skulle slå fast arrendevärdet för allt land och sen dela ut den summan bland alla invånare (Cunliffe och Erreygers 2001). Samma tankar återkommer hos Henry Georges (1879) som såg landskatt utdelad som basinkomst som lösning på en rad olika problem. Under mellankrigstiden dök basinkomsten upp igen hos en rad brittiska tänkare såsom Bertrand Russel (1918), Dennis Milner (1920), Clifford Hugh Douglas (1924) och George D. H. Cole (1935). Juliet Rhys-Williams utarbetade det första programmet för negativ inkomstskatt, vilket antogs av brittiska *Liberal Party* 1944.¹³

Negativ inkomstskatt fick efter kriget stort genomslag i amerikansk debatt. Martin Luther King Jr. (1967) ansåg att ett sådant direktavskaffande av fattigdomen skulle lösa de bostads- och utbildningsproblem som traditionellt ses som fattigdomsorsaker, istället för tvärtom. Det kan ses som en analogi till den "bostad först"-strategi som på senare tid vunnit mark, en uppfattning att missbrukare lättare kommer ur sitt missbruk om de får en egen bostad, utan att först kunna uppvisa en periods drognykterhet vilket tidigare varit arbetsgången (Socialhögskolan i Lund). Resonemanget bygger på synen att det är brist på lycka, otillfredsställelse med levnadssituationen, som driver ett missbruk och inte bara drogen i sig, vare sig denna är heroin, socker eller dataspel. Basinkomst kan ses som att ta "bostad först"-filosofin ett steg längre, till "inkomst först". Det är en tanke som också dyker upp i moderna försök med "pengar som medicin" – försökspersoner med svåra psykiska funktionshinder har fått kontanter att spendera som de vill, vilket lett till minskad depression, ångest, medicinering och tid i slutenvård.¹⁴

---

¹¹ Piratpartiet 2014. FI har beslutat att utreda inför partiprogrammet 2016, medan Miljöpartiet ändrat till garantiinkomst (Miljöpartiet 2015).

¹² I det här avsnittet anges procentsatser efter politiska partier för att ange deras andel av nationell, lagstiftande församling i respektive land.

¹³ Forget 2011a. Antoine Cournot anges ofta som upphovsperson till begreppet negativ inkomstskatt, pga. ett resonemang i *Recherches sur les principes mathématiques de la théorie des richesses* (1838), men den negativa skatt han talar om är en vanlig produktionssubvention och har inget med inkomstskatter eller bidrag att göra.

¹⁴ Topor m.fl. 2015. Mekanismen för hur pengar lindrar psykisk ohälsa anges vara att ökade marginaler underlättar umgänge med bekanta och anhöriga via triviala utgifter såsom bussbiljetter, kläder och restaurangbesök.

På senare tid har ett antal trender gett ny aktualitet åt basinkomsttanken: miljömedvetande, lyckoforskning, globalisering och automatisering:

Miljöproblemen har återupplivat synen på planeten som en gemensam egendom. Entreprenören Peter Barnes (2000) populariserade begreppet *Cap and dividend* som i korthet innebär att inkomsterna från försäljning av utsläppsrätter (liksom miljöskatter, fiskekvoter m.m.) bör delas ut lika bland landets invånare, dvs. en återupplivning av Henry Georges landskatt utökad till allmänningar som tidigare inte setts som begränsade, t.ex. atmosfären. En annan konsekvens av miljödebatten är uppfattningen i vissa kretsar att den ekonomiska tillväxten i sig innebär miljöförstöring och därmed bör hejdas, eller kanske t.o.m. reverseras ("frånväxt"). För den som har det synsättet blir förstås en lägre produktion pga. minskat arbetsutbud mer en lösning än ett problem.

Lyckoforskning, en relativt ny disciplin, tycks visa på att sambandet mellan materiellt välstånd och livstillfredsställelse börjar plana ut. När Keynes och Wigforss spekulerade i hur lite vi skulle ha anledning att arbeta i framtiden var de tidigt ute – under större delen av 1900-talet har ekonomisk tillväxt varit starkt förknippad med ökad trygghet, hälsa, livslängd och välbefinnande, varför det har varit rationellt att ta ut högre produktivitet i högre produktion snarare än i minskad arbetstid. Och så är det alltjämt fortfarande i stora delar av världen. Men i höginkomstländer verkar sambandet mellan BNP-nivå och självrapporterad livskvalitet, liksom mer objektivt mätbara faktorer som livslängd och hälsotal, ha planat ut helt (Layard 2005). Sambandet finns säkert kvar, men så pass reducerat att det drunknar i andra faktorer och inte längre är signifikant. Om så är fallet blir avvägningen mellan materiell levnadsstandard och andra lyckofaktorer, avvägningen mellan avlönat arbete och meningsfull fritid, inte längre en avvägning.

Globaliseringen har satt arbetsmarknaderna i de rika länderna under press, inte bara vad gäller löner utan även vad gäller flexibilitet i anställningsvillkor, vilket också påskyndats av en mer liberal politik. Detta har gett upphov till ett växande *prekariat*, för att låna en term populariserad av Guy Standing i en bok med samma namn (2013). Standing målar upp en bild av en växande samhällsklass nedanför och vid sidan om den traditionella arbetarklassen, med osäkra anställningsvillkor, skiftande diversearbeten, frilansuppdrag och/eller oklara medborgarliga rättigheter pga. nationalitet eller brottsbelastning. En klass som betalar skatt till ett socialförsäkringssystem som inte är byggt för dem utan för en binär arbetsmarknad där man antingen är i heltidsarbete eller i ett uppehåll mellan två sådana. Samtidigt menar han att de gamla lösningarna med kollektivavtal och anställningstrygghet ändå aldrig gynnat dem med svagast anknytning till arbetsmarknaden. Dessa kan nu istället stärkas av att i sin ekonomiska osäkerhet få sällskap av mer inflytelserika grupper såsom egenföretagare, projektanställda, skribenter, forskare m.fl.¹⁵, och tillsammans utgöra en politisk bas för ett skyddsnät som inte binder den ekonomiska tryggheten till arbetsplatsen, utan till medborgarskapet eller uppehållstillståndet.

Automatiseringen har problematiserat frågan om arbete och försörjning ända sen "Spinning Jenny" friställde textilarbetare i industrialiseringens barndom. Sofistikerad programvara förväntas de närmaste decennierna ta över arbetsuppgifter från även utbildade medelklassgrupper såsom

---

¹⁵ Möjliga exempel på en sådan meningsgemenskap är Ronald Paulsens uppgörelse med Arbetsförmedlingen i boken "Vi bara lyder", som inspirerats av obligatoriska "jobbforum" mellan två forskningstjänster (2015), och Somar Al Nahers dito i artikeln "Arbetsförmedlaren sa åt mig att sluta jobba" om svårigheten att kombinera skrivuppdrag med bidrag (2014).

ekonomer, översättare, grafiker m.m. (Adermon och Gustavsson 2015) på ett sätt som gör att ökade utbildningsinsatser kanske inte räcker för att upprätthålla sysselsättningen, vilket utmanar principen om att den enskildes inkomst ska stå i proportion till dennes värde på arbetsmarknaden. Hittills har maskiner skapat ungefär lika många arbeten som de onödiggjort, och huruvida det är annorlunda den här gången kan inte fastslås med någon större säkerhet, men diskussionen har i varje fall lett till att basinkomst uppmärksammas bland många IT-entreprenörer, t.ex. Steve Randy Waldman (2014), Albert Wenger (2015) och Federico Pistono (2012). Ett exempel på en futuristisk syntes av informationsteknik och basinkomst är appen basicincome.co som integreras med olika betalningssystem såsom Ripple och drar en liten avgift från varje transaktion vilken delas ut till alla inom systemet. Den som för ut pengar från systemet stängs av från utdelning under en tid – på så vis ges deltagare incitament att i första hand handla med andra anslutna privatpersoner och företag. Utvecklaren Johan Nygrens blygsamma ambition är att med sådana decentraliserade system onödiggöra staten (evok3d 2015).

2.4. Basinkomst i nationalekonomin

Under andra världskriget urholkade inflationen värdet av minimilönen i USA, vilket ledde till en debatt om att höja denna. George Stigler (1946) vände sig mot kraven på höjd minimilön med artikeln *The Economics of Minimum Wage Legislation*, i vilken han menade att höjd minimilön skulle drabba de mest lågproduktiva arbetarna och även minska den totala produktionen. Istället föreslog han en negativ inkomstskatt, som ett sätt att överbrygga gapet mellan den lågproduktives förväntade lön och vad som kan anses vara skälig levnadsstandard.

Milton Friedman (1962) populariserade konceptet negativ inkomstskatt i *Capitalism and Freedom*, där han lyfte fram idén som den bästa metoden för att avskaffa fattigdomen: "Vi bör ersätta dagens virrvarr av bidragssystem med ett generellt system för inkomstförstärkning – en negativ inkomstskatt. Det skulle ge en garanterad minimivå för alla med ekonomiska problem, oavsett hur de problemen uppstått, och det med minsta möjliga ingrepp på deras karaktär, deras självständighet och deras incitament för att förbättra sina egna villkor. En negativ inkomstskatt skulle på ett effektivt och mänskligt sätt göra det som dagens bidragssystem gör på ett sådant ineffektivt och omänskligt sätt."

James Meade (1964) ägnade mycket tanke åt problemet att skapa en mer jämlik inkomstfördelning utan att störa marknadsekonomin med byråkratisk kontroll eller höga skatter. Hans föreslagna lösning kan enklast beskrivas som att staten skulle bygga upp en enorm aktieindexfond och att utdelningen från denna skulle delas lika mellan alla invånare.

James Tobin m.fl. publicerade 1967 en detaljerad modell för hur ett system med negativ inkomstskatt skulle utformas i artikeln *Is a Negative Income Tax Practical?* i vilken de går igenom en rad praktiska problem och möjliga lösningar på dessa. 1968 undertecknade Tobin, tillsammans med Paul Samuelson, John Kenneth Galbraith och ca 1200 andra nationalekonomer en uppmaning till USA:s kongress om att införa en garanterad inkomst till alla amerikanska hushåll, vars storlek skulle vara baserad på övrig inkomstnivå och familjestorlek, men inte avhängig någon motprestation. En huvudpunkt i uppmaningen var att inkomstgarantin skulle utformas så att den reduceras i lägre takt än den egna inkomsten stiger, dvs. en negativ inkomstskatt (Galbraith m.fl. 1968).

Friedrich Hayek föreslog basinkomst i "Law, Legislation and Liberty" (1973), som ett sätt att stärka individer gentemot kollektiv, och beklagade att idén blivit förknippad med vänsterns strävan efter en jämnare inkomstfördelning. Herbert A. Simon (2000) utökade den georgistiska synen på land och naturresurser till att också gälla tidigare generationers vetenskapliga landvinningar, och menade att större delen av vår produktion kan härledas från externaliteter från sådan ärvd infrastruktur och därmed rent moraliskt inte tillhör den idag producerande. Denna kan därför beskattas så högt det är ekonomiskt rimligt med tanke på arbetsincitamentet, och genom att skatten betalas ut som basinkomst kan markens och historiens frukter komma alla nu levande till del.

Debatten hamnar ofta i det normativa – om det är rätt eller fel att beskatta in och dela ut "pengar för ingenting". Enligt Robert M. Solow (1986) måste diskussionen landa där: den ekonomiska vetenskapen har helt enkelt sina begränsningar och det perfekta ekonomiska systemet kan inte utkristalliseras i en bågare teori och empiri, utan vissa reformer måste genomföras för att de är "*the right thing to do*". I en kommentar till de amerikanska försöken med negativ inkomstskatt menar han att resultaten är osäkra som grund att bygga ekonomisk politik på, men att osäkerheten inte ska tolkas som brist på beslutsunderlag, utan som att vetenskapen lämnar utrymme åt personliga/politiska preferenser.

Tony Atkinson (1995) har teoretiskt undersökt hur hög en "optimal" basinkomst och vidhängande (platt) skattesats skulle bli utifrån olika politiska preferenser gällande bl.a. jämlikhet och effektivitet (mätt som total produktion). Han kommer inte helt överraskande fram till kraftigt varierande resultat beroende på vilka preferenserna är. Han drar, utifrån sin modell, också slutsatsen att riktade bidrag till svaga grupper ger ett bättre resultat (högre jämlikhet för samma effektivitet, eller vice versa) än en generell basinkomst.

Ett problem med riktade bidrag är dock att det ibland kan vara svårt att identifiera och avgränsa sådana svaga grupper, och att avgränsandet kan ge negativa incitament för dem som – via sin interaktion med byråkratin och sin ekonomiska aktivitet – har möjlighet att påverka vilken grupp de hamnar i. Om en "vit" arbetstimme inte bara innebär att bidraget reduceras med motsvarande belopp, utan att personen ifråga dessutom omklassificeras från icke arbetsför till arbetsför och därmed förlorar rätten till sitt riktade bidrag, så innebär det en effektiv marginalskatt på långt över hundra procent.

För att sammanfatta så tycks det nationalekonomiska huvudargumentet för basinkomst vara att höja lågproduktivas levnadsstandard utan att kväsa deras arbetsincitament via inkomsteffekten eller den substitutionseffekt som skapas av gränsdragningsproblemet. Motargumentet är att de högre skattesatserna som krävs för finansieringen minskar högproduktivas arbetsutbud. Eftersom de senare, per definition, producerar mer per tidsenhet, så kan det totala värdet av produktionen sjunka i den mån utbudet av lågproduktiv arbetskraft sker på bekostnad av högproduktiv dito.¹⁶

---

¹⁶ Förutsatt förstås att substitutionseffekten är större än inkomsteffekten – under vissa förutsättningar kan en skattehöjning ge större arbetsutbud i den mån folk arbetar mer för att kompensera skattebortfallet. Höginkomsttagare som befinner sig på den övre delen av en "bakåtlutande arbetsutbudskurva", dvs. tjänar så mycket att de frivilligt går ner i arbetstid, kan komma att arbeta mer vid en skattehöjning. Se t.ex. Behrenz m.fl (2008) för motsvarande resonemang vid skattesänkning.

Till detta kan läggas flera perspektiv. För det första sänker långtidsarbetslöshet en människans produktivitet ur arbetsmarknadsperspektiv (Edin och Gustavsson 2013). Det minskar ekonomins förmåga att hantera konjunkturcykler när långtidsarbetslösa i praktiken faller ur arbetskraftsreserven; vi hamnar lättare i den paradoxala situationen att vi får arbetskraftsbrist och arbetslöshet på samma gång (KI 2014). Lågproduktivitas arbetsmarknadsdeltagande är därför inte bara en produktionsvinst i sig, utan en investering i framtida produktion. I viss mån kan "anställningsbarheten" upprätthållas med hjälp av utbildningsinsatser och aktiveringsåtgärder, men det faktum att långtidsarbetslösa har betydligt svårare att hitta jobb än korttidsarbetslösa (Nordlund och Strand 2014) motsäger att sådana insatser skulle vara lika effektiva som egenvalt arbetsmarknadsdeltagande på marknadsmässiga villkor. Det kan även finnas en risk att stigmatiseringen och den brist på egenkontroll och meningsfullhet som det innebär att vara försatt i åtgärder har en negativ inverkan på välbefinnande, nätverksskapande och självförtroende jämfört med studier, föreningsarbete, företagande och andra egna initiativ.

Utöver detta tillkommer den risk som långtidsarbetslöshet innebär för den arbetslöse och för samhället i form av psykisk ohälsa, missbruk, kriminalitet m.m. Det kan alltså finnas skäl att omfördela positiva arbetsincitament från högproduktiva till lågproduktiva arbetare, även om det skulle ge en lägre totalproduktion på kort sikt.

Här fokuserar vi dock på den kortsiktiga effekten av basinkomst, främst vad gäller arbetsutbud. Vi kan undersöka detta i en enkel modell.

3. Teori

3.1. En modell för arbetsutbud

För att modellera arbetsutbudet utgår vi här från det neoklassiska grundantagandet att människor vet vad som är bäst för dem själva och agerar därefter, dvs. de maximerar sin *nytta* – lycka, behovstillfredsställelse, livskvalitet.¹⁷ Det är ett synsätt som givetvis med rätta kan ifrågasättas; en person kan rimligtvis inte ha full information om alla valmöjligheter och deras konsekvenser, och många val dikteras av normer, vana, riskaversion, beslutströghet och andra faktorer som är svåra att identifiera och kvantifiera. Vi antar här för enkelhets skull att sådan påverkan är jämnt fördelad åt respektive håll, och att vi därmed kan räkna fram ett genomsnitt som är representativt för gruppen, om än inte för enskilda individer. Vidare utgår vi från att lönearbete har som enda fördel att det ger en *inkomst*, ett materiellt välstånd, men bortser från andra fördelar såsom samvaro, meningsfullhet, kompetensutveckling m.m. Vi utgår också från att lönearbete har den huvudsakliga nackdelen att det minskar arbetarens *fritid*, den mängd tid som hen kan ägna åt vila, nöjen, hushållsarbete, utbildning, familjeliv och andra sociala relationer m.m. Andra negativa konsekvenser av arbetet, såsom direkta eller mer långsiktiga hälsorisker, tas ingen hänsyn till här.¹⁸

Vidare antas att både inkomst och fritid ger en strikt positiv inverkan på nyttan (dvs. du blir inte olycklig av för mycket pengar eller uttråkad av för mycket fritid) och att denna inverkan är avtagande, så att varje ytterligare enhet fritid/inkomst ger mindre nytta än den föregående. Vi tar även hänsyn till att varje människa behöver ett minimum av både inkomst och fritid för att överhuvudtaget överleva och fungera normalt, vilka vi här kallar *existensminimum* resp. *egentid*. Till sist behöver detta fångas i en nyttofunktion som är deriverbar och hanterlig, och en som uppfyller dessa kriterier och antaganden är Stone-Geary, som använts för att studera bl.a. sambandet mellan transfereringar och arbetsutbud (Hurd 1978), sambandet mellan sociala normer och arbetsutbud (Grodner och Kniesner 2003) och sambandet mellan löneelasticitet och dubbelarbete (Renna m.fl. 2013). Nyttofunktionen får följande utseende:

$$(1) \quad U = (w * h - X)^a * (T - h - S)^{1-a}$$

där U är individens nytta, w den genomsnittliga (disponibla) timlönen, h antalet arbetade timmar, X existensminimum och S egentiden. T är antalet timmar under tidsperioden vi studerar, vilken vi här sätter till en vecka, dvs. 168 timmar. (På så vis kan vi resonera kring genomsnittlig arbetsvecka, vilket

---

¹⁷ Modern lyckoforskning skiljer ofta på "lycka" och "tillfredsställelse", där lycka kan beskrivas som en slags upprymdhet, glädjekänslor, medan tillfredsställelse syftar på en mer stabil känsla av välunderbyggt lugn; en frihet från rädsla och ekonomisk och annan stress. Det är ett hårklyveri som det inte finns utrymme för här, men det kan vara bra att ha i bakhuvudet att den "nytta" vi talar om här förmodligen faller mer under den senare kategorin, även när ordet "lycka" används. De två variablerna är hur som helst starkt korrelerade, och båda samvarierar med högre inkomst.

¹⁸ Här är det inte lika enkelt att anta att negativa och positiva sidoeffekter är jämnt fördelade åt respektive håll – i ett samhälle med mer jämlika förutsättningar bör arbete till lägre lön vara förknippat med positiva sidoeffekter, och vice versa, medan det omvända gäller för ett samhälle med mycket ojämlika förutsättningar. I det senare fallet kan en modell som inte tar hänsyn till sidoeffekter underskatta höginkomsttagares arbetsutbud och överskatta låginkomsttagares dito.

är ett behändigt mått som är lätt att relatera till.) Konstanten a är ett tal mellan 0 och 1 som bestämmer *marginalnyttan* av ytterligare inkomst, relativt marginalnyttan av ytterligare fritid. Skulle vi bortse från existensminimum och egentid skulle en person arbeta a procent av sin tid.

Maximerar vi nyttan med avseende på arbetstiden får vi ett negativt samband mellan timlön och arbetade timmar, vilket innebär att en person arbetar mindre ju högre timlönen är.¹⁹ Empiriskt sett kan det stämma för de allra lägsta lönenivåerna (i avsaknad av välfärdssystem), liksom i toppen av löneskalan, men i normala inkomstlägen är förhållandet normalt det omvända, dvs. att högre timlön ger fler arbetade timmar (Finansdepartementet 2009). Sammantaget ger detta en "S-formad" arbetsutbudskurva (Sharif 2000); ett negativt samband avbrutet av en positiv "medelklasspuckel". Denna kan förklaras av:

- 1) Materialism – med högre inkomster kommer högre omkostnader, och en förändrad syn på vad som är acceptabel levnadsstandard. Konsumtionsvanor, amorteringar och andra fasta utgifter, familjemedlemmar att försörja, utgifter för social samvaro och annat socialt tryck.
- 2) Ofrivillig deltidsarbetslöshet – det finns inte arbete nog för alla att jobba precis så mycket de vill, och möjligheten att hitta arbete står rimligen i proportion till timlönen (i den mån timlönen baseras på hur efterfrågad personen är på arbetsmarknaden).
- 3) Ojämsställda förhållanden – inom en familj kan det vara rationellt att låta den partner som tjänar mer arbeta mer, medan den andra tar över mer av det gemensamma hushållsarbetet.
- 4) Tidsköp – med en högre inkomst går det att köpa sig tid genom att köpa tjänster och produkter vars nytta huvudsakligen ligger i tidsbesparingen, och med lägre inkomst kan det omvänt vara rationellt att "sälja" tid (utanför arbetsmarknaden) genom egenproduktion, dvs. välja billigare men mer tidskrävande sätt att möta behov.
- 5) Positiva, ickefinansiella sidoeffekter av högavlönat arbete (i den mån vi har ett samhälle med mycket ojämlika valmöjligheter, se fotnot på föregående sida).
- 6) Gemensamma bakgrundsvariabler – den som relativt andra placerar en högre vikt vid inkomst än fritid både arbetar mer vid en given timlön och investerar mer i framtida timlön (t.ex. genom utbildning).

Vi kan modellera den fjärde punkten (och i viss mån fånga upp även den första och tredje) genom att införa tidsköp i modellen. Om t är den köpta tiden och p priset för denna så:

$$(3) \quad U = (wh - X - tp)^a * (168 - h - S + t)^{1-a}$$

Nyttomaximering med avseende på t och h samtidigt ger ohanterliga beräkningar, men klart är att mängden köpt tid varierar positivt med timlönen w , och negativt med tidspriset p . Vidare är det rimligt att sätta ett maxtak för t eftersom det finns tidsbehov som är svåra att köpa sig fri från, t.ex.

---

¹⁹ Detta gäller under förutsättning att eventuella externa inkomster inte täcker existensminimum. Om exempelvis kapitalinkomster, bidrag eller stöd från familjemedlemmar är så höga att de överskrider existensminimum ($B > X$) får vi istället ett positivt samband mellan timlön och arbetstimmar (när "pappa betalar" krävs det mer än jordnötter för att kliva upp på morgonen). Det är inte ovanligt i litteraturen att en sådan extern inkomst antas utan närmare motivering, kanske för att det fungerar så för flertalet i många kulturer, eller för att man då får den mer välbekanta positiva utbudskurva som observeras på de flesta andra marknader, t.ex. bananer. Men bananer bestämmer inte över sin egen tillgång, och har inget behov av att sova eller umgås. Framförallt vore det märkligt att här undersöka basinkomst med en modell i vilken alla redan har basinkomst från början.

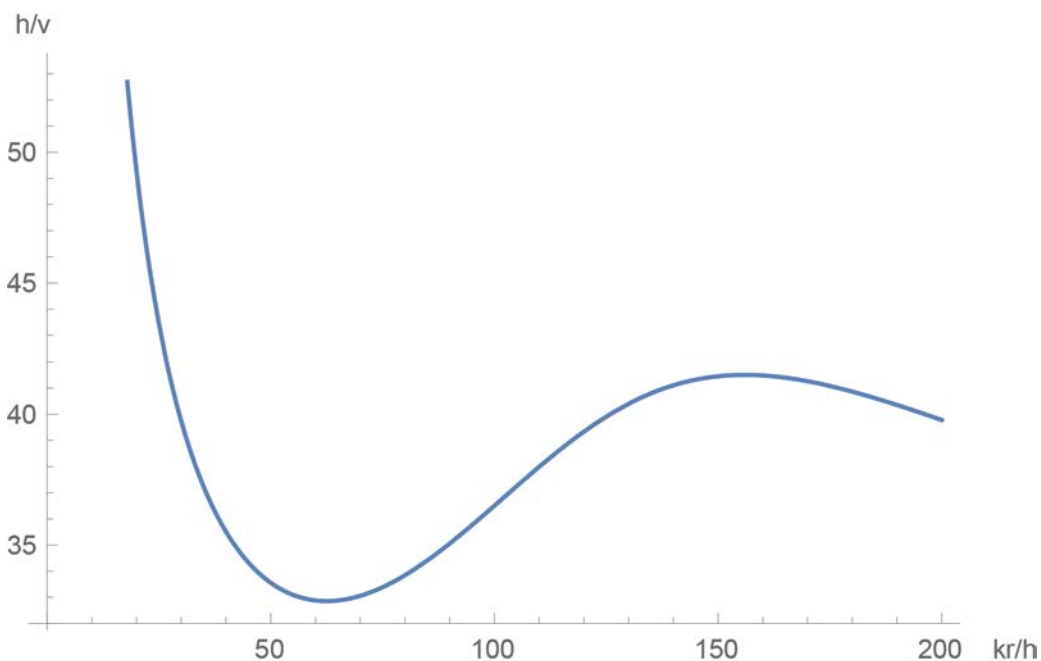
sömn. Vi kan låta mängden köpt tid asymptotiskt närma sig taket t' i takt med timlönen genom att sätta:

$$(4) \quad t \rightarrow \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-p)}{p}}}$$

i vilken t' nu anger hur mycket tid det är möjligt att köpa/sälja och p den gräns för timlönen vid vilken ingen tid köps eller säljs. Parametern d anger hur skarp gränsen är. Det krångliga uttrycket, en så kallad logistik funktion, är en matematisk nödvändighet för att termen ska närma sig taket t' men inte överstiga det värdet. Sätter vi in detta i nyttofunktionen får vi:

$$(5) \quad U = (wh - X' - p \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-p)}{p}}})^a * (168 - h - S' + \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-p)}{p}}})^{1-a}$$

(X och S ersätts nu med X' och S' som ska tolkas "existensminimum/egentid efter att en person omvandlat maximalt med tid till materiell nytta"). Om vi för illustrations skull anpassar parametrarna för att passa svenska data över inkomst och arbetstid²⁰ får vi (lite avrundat) $a = 0,2$, $X' = 700$ kr/v, $S' = 91$ h/v, $t' = 35$ h/v, $d = 4$ och $p = 110$ kr/h. Maximering av U med avseende på h ger följande arbetsutbudskurva $h(w)$:

Figur 4: Arbetsutbudskurva härledd från Stone-Geary-nyttofunktion med parametrar anpassade efter svenska inkomstdata (med viss godtycklig justering, se fotnot).

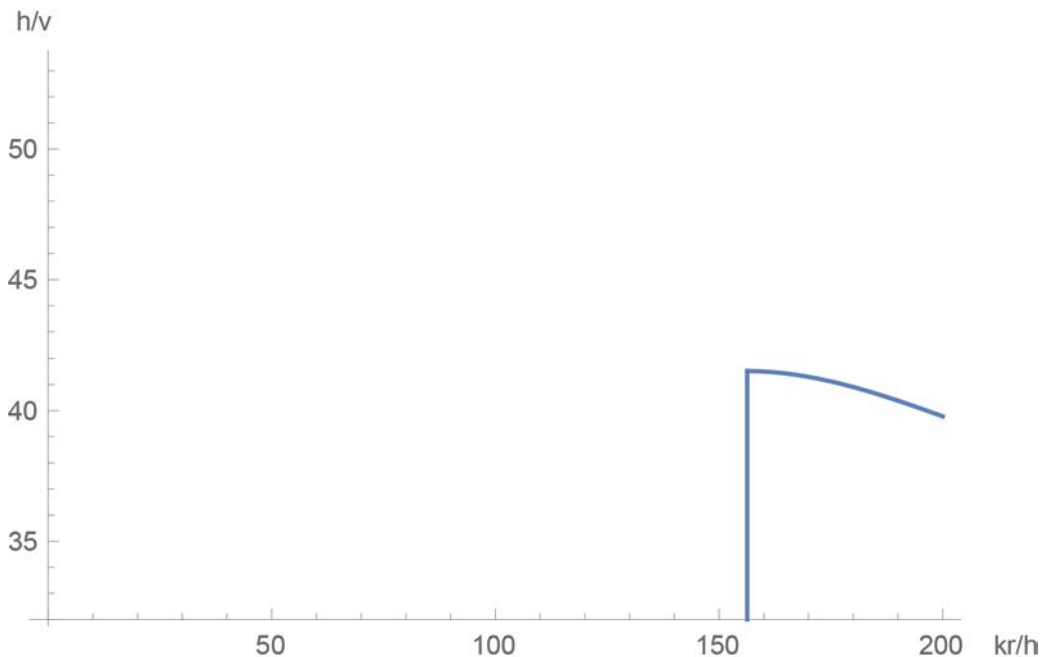
Det sluttande partiet längst till vänster i kurvan beskriver möjligen situationen för bidragslösa tiggare och svartarbetande papperslösa, men observeras förstås inte för den etablerade majoriteten i Sverige. Modellen saknar än så länge ett välfärdssystem; det är ett "nattväktarsystem", ett samhälle där ingen försörjning finns att få utöver den egna löneinkomsten varför de lägst betalda får slita hårt för sin överlevnad.

²⁰ Finansdepartementet (2009). Arbetsutbudet i intervallet under 70 kr/h är godtyckligt uppräknat för att modellera ett utgångsläge utan bidragssystem.

Låt oss införa ett bidrag, B . Bidraget är av typen garantiinkomst, dvs. det sänks krona för krona i den mån en person arbetar och får lön. Eftersom arbete i modellen inte ger någon annan fördel än lönen, så blir lönearbete under bidragsgränsen meningslöst, dvs. en person väljer mellan bidrag och arbete.²¹ Nyttofunktionen för den som lever på bidrag blir:

$$(6) \quad U = (B - X')^a * (24 - S)^{1-a}$$

Tidsköpstermen kan utelämnas eftersom den effektiva timlönen för den som inte arbetar alls inte kan vara högre än noll. Om vi sätter B till 2000 kr/mån och maximerar nyttan igen, nu med villkoret att en person väljer det som ger högst nytta, arbete eller bidrag:

Figur 5: Arbetsutbudskurva med behovsprövat bidrag om 2000 kr/v

Enligt modellen skulle personer med en genomsnittlig disponibel timlön på mindre än 156 kr/h föredra att ägna sin tid åt annat än arbete.²² Men det är ju inte helt trivialt att kvalificera sig för bidrag; vare sig det är fråga om a-kassa, sjukpenning eller ekonomiskt bistånd så är det en rad krav som ska uppfyllas, och varje krav minskar antalet personer som kan få pengar. Sådana kriterier kan vi inte undersöka i den här enkla modellen, men vi kan simulera effekten av att det *tar tid* att få bidrag. Det tar tid att gå på möten och utredningar, det tar tid att fylla i blanketter, det tar tid att bevisa aktiv arbetsökning och framförallt tar det tid att gå på obligatoriska kurser och aktiveringsåtgärder. (Den tid som blir över kan dessutom anses mindre värd genom att vara belagd med begränsningar, t.ex. implicita förbud mot studier, fysiskt krävande aktiviteter, samboskap och föreningsarbete.) Den här

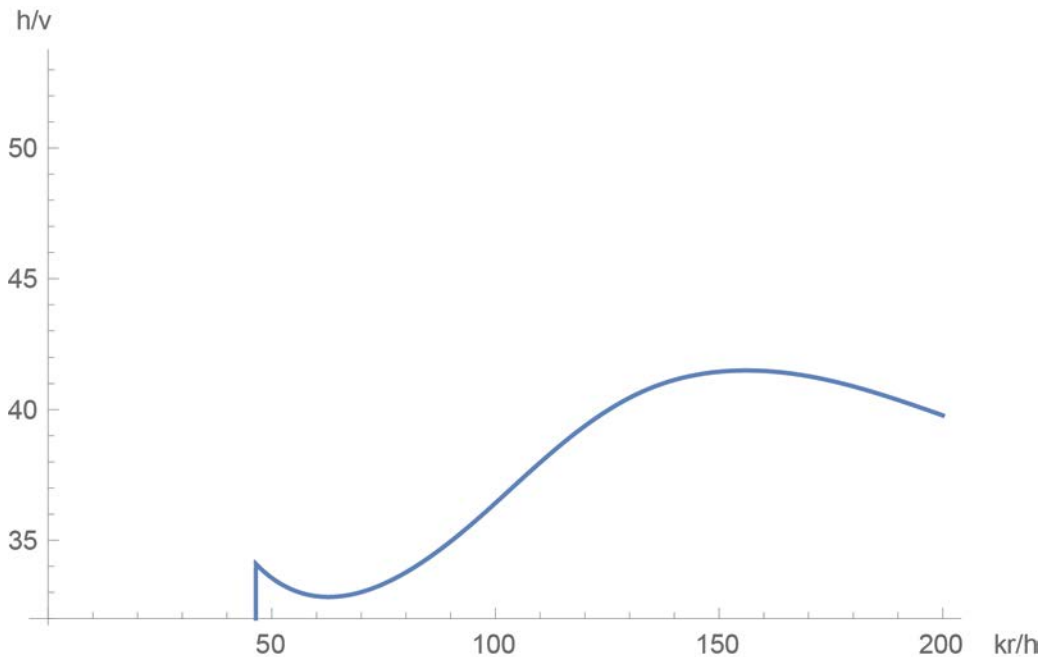
²¹ Med tanke på förekomsten av ofrivillig arbetslöshet kan det verka märkligt, och provocerande, att diskutera bidragsförsörjning som ett eget *val*. Men arbetslöshet hanteras i modellen som en förväntad timlön så pass låg att bidrag blir ett bättre alternativ. *Något* arbete finns det alltid, om det är så är att panta burkar, även om timlönen i extrema fall är nära noll.

²² Resultatet kan verka orimligt, och det är det också, eftersom vi här inte hänsyn till att bidragsförsörjning kan vara förknippat med ett nyttominskande stigma, eller att arbete kan ha andra fördelar utöver lön, bland mycket annat.

tidsförlusten kallas här för *garantisysselsättning*, G , som ett samlingsnamn för alla typer av *workfare*, beredskapsarbete, sysselsättningsgarantier, jobbforum och andra aktiveringar och inskränkningar. Bidragstagarens nyttofunktion blir nu:

$$(7) \quad U = (B - X')^a * (24 - S' - G)^{1-a}$$

Om vi sätter G till 40 h/v och härleder arbetsutbudskurvan igen:

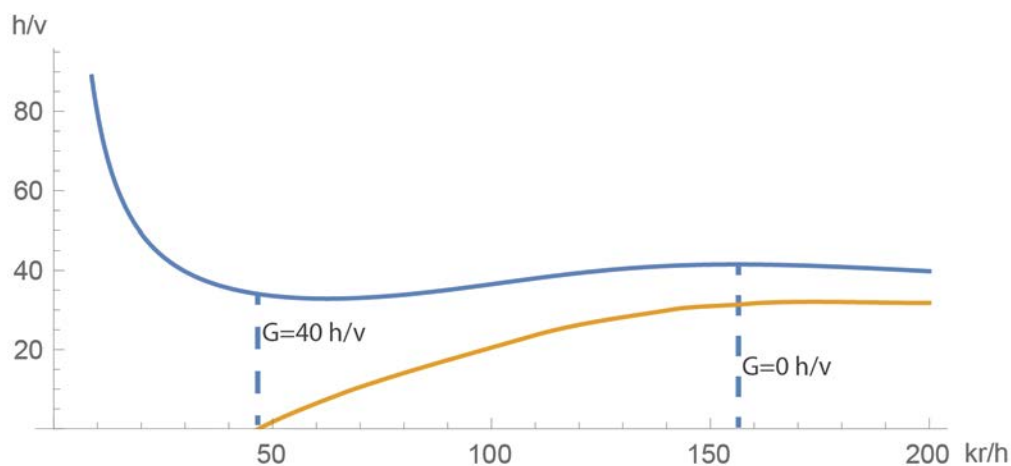

Figur 6: Arbetsutbudskurva med behovsprövat bidrag om 2000 kr/v villkorat med garantisysselsättning om 40 h/v

Nu lönar det sig för alla med minst 47 kr/h att arbeta, och arbetsutbudet ökar dramatiskt jämfört med när bidraget betalades ut automatiskt utan besvär eller motprestation. Låt oss jämföra de här två fallen med medborgarlön. Medborgarlön skiljer sig från de flesta andra bidrag genom att det inte är behovsprövat, dvs. det finns kvar oavsett hur mycket personen tjänar eller betar sig. Det innebär att ingen väljer mellan arbete och bidrag, utan alla har samma nyttofunktion:

$$(8) \quad U = (wh - X' + B - p \frac{t'}{1+e^{-\frac{t'}{d(w-p)}}})^a * (168 - h - S' + \frac{t'}{1+e^{-\frac{t'}{d(w-p)}}})^{1-a}$$

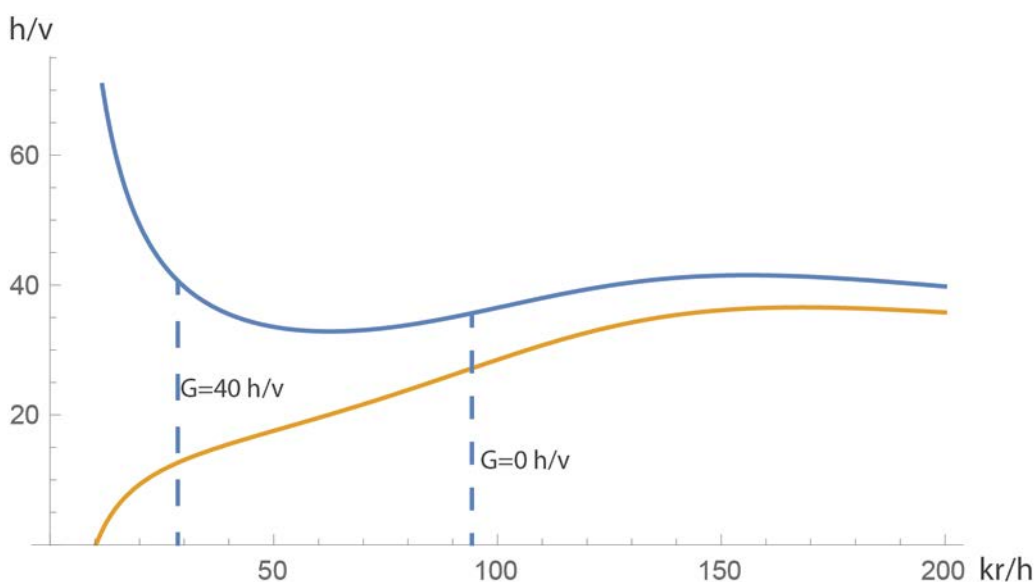
Om vi sätter medborgarlönen till 2000 kr/v, härleder arbetsutbudsfunktion och ritar den i samma diagram som arbetsutbudskurvan för nattvaktarsystemet och garantiinkomsten:

Figur 7: Arbetsutbud med medborgarlön på 2000 kr/h jämfört med nattvaktarsystem och garantiinkomst med och utan garantisysselsättning.

Enligt modellen minskar medborgarlönen arbetsutbudet över hela inkomtspektrumet, ju lägre timlön desto större blir minskningen i både absoluta och relativa tal. Men om vi jämför basinkomst med garantiinkomst utan garantisysselsättning ($G = 0$) ökar arbetsutbudet dramatiskt för personer med timlöner mellan 50 och 150 kr/h. I fallet med garantisysselsättning ($G = 40$) får vi samma arbetsminskning som när vi går från nattvaktarsystem till medborgarlön. Personer med mindre än 47 kr/h väljer att inte arbeta alls i något av systemen.

Jämför vi medborgarlön på 1000 kr/v med garantiinkomst på 1000 kr/v får vi ett liknande mönster, men med skillnaden att arbetsutbudet vid de lägsta timlönerna är högre vid medborgarlön än vid garantiinkomst med garantisysselsättning:

Figur 8: Arbetsutbud med medborgarlön på 1000 kr/h jämfört med nattvaktarsystem och garantiinkomst med och utan garantisysselsättning.

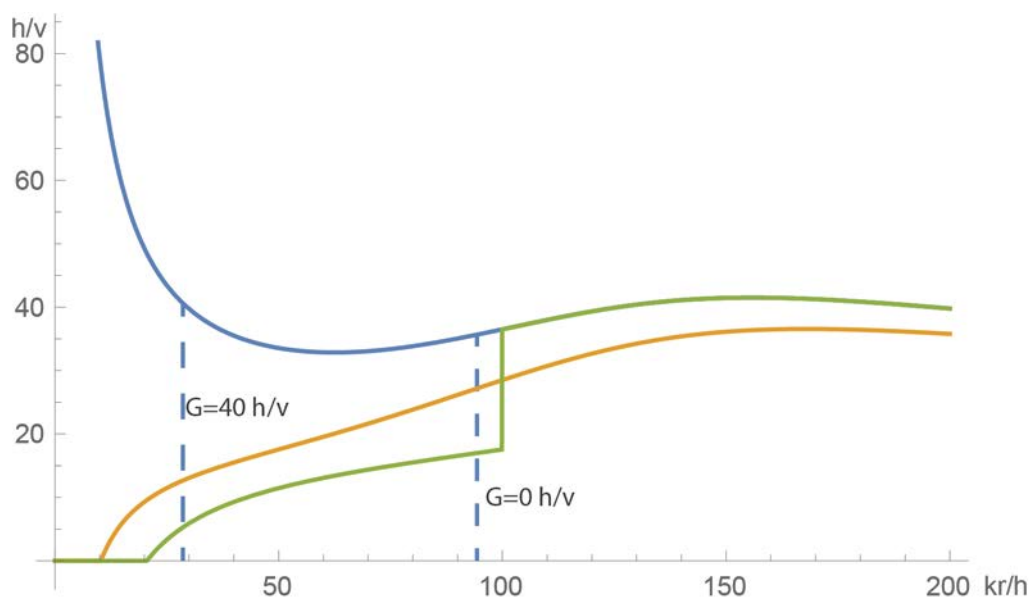
Låt oss slutligen jämföra medborgarlön och garantiinkomst med negativ inkomstskatt.²³ Negativ inkomstskatt har två komponenter, ett grundbelopp för den som helt saknar egen inkomst, och en margineffekt ("take-back rate") med vilken bidragsbeloppet sänks i takt med att den egna inkomsten ökar. Om grundbeloppet är B , margineffekten m och den egna inkomsten I så blir den negativa inkomstskatten N :

$$(9) \quad N = B - I * m$$

När den egna inkomsten är så hög att den negativa inkomstskatten blir noll (dvs. när $I \cdot m = B$) utgår inte längre någon negativ inkomstskatt. För den som är ovanför den brytpunkten blir nyttofunktionen densamma som i (5) ovan. För den som är under brytpunkten blir nyttofunktionen:

$$(10) \quad U = (wh + (B - w * h * m) - X' - p \frac{t'}{1+e} \frac{d(w-p)}{p})^a * (168 - h - S' + \frac{t'}{1+e} \frac{d(w-p)}{p})^{1-a}$$

Om vi sätter $B=1000$ kr/v och $m=0,5$ och maximerar nyttofunktionen med avseende på arbetstiden så får vi utbudskurvan:

Figur 9: Arbetsutbud vid medborgarlön, negativ inkomstskatt ($m=50\%$) resp. garantiinkomst (med och utan garantisysselsättning) om 1000 kr/v.

Som synes intar negativ inkomstskatt en mellanställning mellan medborgarlön och garantiinkomst. Innan brytpunkten är arbetsutbudet lägre än vid medborgarlön, pga. margineffekten; efter brytpunkten är kurvan identisk med den för garantiinkomst (eftersom inget bidrag ges i något av fallen). Negativ inkomstskatt kan därför beskrivas som ett sätt att locka fram arbetsutbud hos grupper av låginkomsttagare, men med lägre påverkan av arbetsutbudet hos hög- och övre medelinkomsttagare (direkt, eller indirekt via finansieringen) jämfört med medborgarlön.

²³ Om inget annat anges menas med negativ inkomstskatt "NI+", dvs. med margineffekt högre än inkomstskattesatsen. Dels eftersom vi i resonemangen här inte har någon inkomstskatt, och dels eftersom NI+ dominerar helt över NI- i debatten.

För att sammanfatta modellen:

- (a) Medborgarlön ger lägre arbetsutbud i alla inkomstsegment jämfört med ett nattvaktarsystem. (Gäller oavsett parametrar, se appendix 2a.)
- (b) Effekten är större ju lägre den genomsnittliga disponibla timlönen är. (Gäller oavsett parametrar, se appendix 2b.)
- (c) Medborgarlön kan ge högre arbetsutbud i det lägre inkomstsegmentet än vid garantiinkomst på samma nivå. (Gäller med vissa parametrar, se appendix 2c.)
- (d) Reservationslönen minskar och arbetsutbudet ökar när garantiinkomst kombineras med garantisysselsättning. (Gäller oavsett parametrar, se appendix 2d.)
- (e) Negativ inkomstskatt ger – under brytpunkten – lägre arbetsutbud än nattvaktarsystem resp. medborgarlön. (Gäller när grundbeloppet är högre än existensminimum, se appendix 2e.)

Vi kan testa modellen på försöket med negativ inkomstskatt i New Jersey 1968-72. Med ledning av modellen förväntar vi oss att:

- (i) Arbetsutbudet för arbetare i lägre inkomstklasser påverkas mer än för arbetare i högre inkomstklasser.
- (ii) Arbetsutbudet påverkas mindre för arbetare som kan anses kvalificerade för garantiinkomstliknande ekonomiskt stöd, än för arbetare som inte har tillgång till sådana bidragssystem.

Men först ett par ord om dynamiska effekter.

3.2. Dynamiska effekter

Om vi studerar en mindre reform, t.ex. vårdnadsbidrag eller ändrade regler för försörjningsstöd, så kan vi med relativt gott samvete bortse från finansieringen. Men basinkomst täcker per definition hela befolkningen, och även en blygsam nivå gräver djupa hål i statsbudgeten, vilket (inom den överskådliga framtiden) måste täckas upp med skatter varav en ansevärd del inkomstskatter. Det förändrar hela den arbetande befolkningens disponibla timlön och därmed deras arbetsutbud, vilket kan öka kostnaden för en basinkomstreform. Modellen i förra avsnittet kan användas för att studera isolerade experiment, men utan finansieringseffekter är de inte mycket till vägledning för ekonomisk politik. För att åskådliggöra detta kan vi applicera modellen på en situation i vilken respektive inkomstrygghetssystem finansieras med ändrade inkomstskatter.

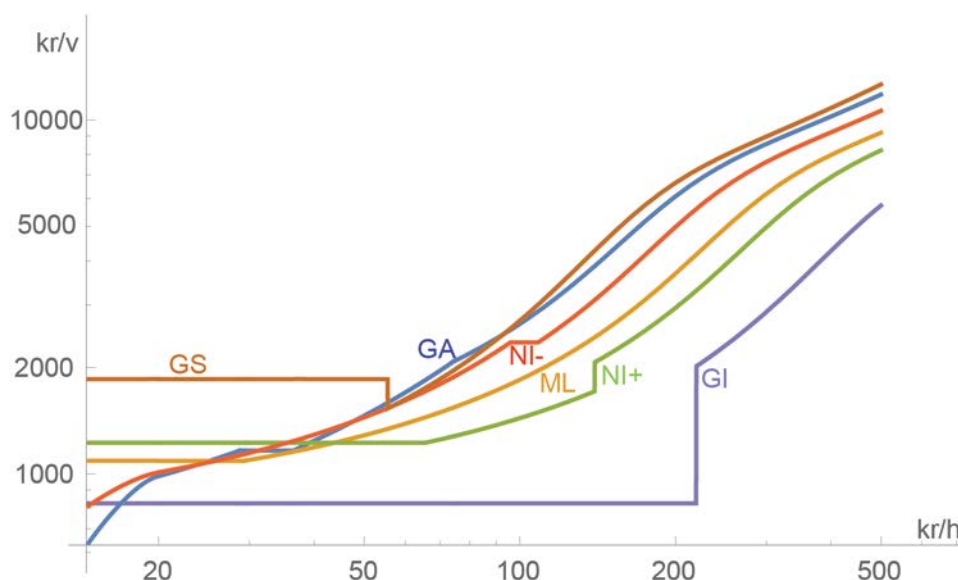
Vi jämför här de olika systemen ur ett "vänster-höger-neutralt" perspektiv genom att variera skattesatser och bidragsnivåer under villkoret att skatteintaget (minus transfereringar) är konstant, liksom nettoinkomstfördelningen (mätt med Gini-koefficienten). Skulle vi istället hålla skatt och/eller bidragsnivå konstant så skulle inkomstfördelningen ändras istället, och det försvårar en objektiv jämförelse mellan olika typer av bidragssystem eftersom synen på inkomstfördelning är svår att skilja från politiska preferenser.

I det här exemplet delas befolkningen in i tio grupper med bruttotimlönen 20, 60, 80, 100, 120, 140, 160, 180, 220 resp. 480 kr/h. Gini-koefficienten sätts till 0,27²⁴ och nettoskatteintäkten till 1100 kr per person per vecka²⁵. Skattesatsen är, för enkelhets skull, samma för alla inkomstklasser, från första kronan (utom för nattväktarsystemet som reglerar inkomstfördelningen med grundavdrag och skattesats istället för med bidrag och skattesats) och arbetsgivaravgiften satt till 30 %. Arbetsutbud, totalproduktion, nettoinkomster, nytta m.m. presenteras i Appendix 3. Här nedan sammanfattas kärningarna i en tabell för nyckelvärden, samt diagram för arbetsutbud, nettoinkomst resp. nytta.

Nyckelvärden från simuleringar av olika typer av inkomstfördelningssystem

	Skattesats	Bidrag (avdrag)/v	Arbete/ person/v	Inkomst /person/v	Nytta/ person	Gini nytta	Nytta för dem med 0 kr/h
GS	20 %	1 853 kr	33 h	4 660 kr	114	0,12	74
GA	30 %	(2 077 kr)	33 h	4 141 kr	109	0,12	0
NI-	40 %	706 kr	27 h	3 666 kr	115	0,09	16
ML	52 %	1 100 kr	19 h	2 965 kr	115	0,06	101
NI+	60 %	1 225 kr	14 h	2 507 kr	115	0,04	110
GI	72 %	826 kr	7 h	1 408 kr	89	0,03	85

Tabell 1. Garantisysselsättning (GS), Nattväktarsystem med grundavdrag (GA), Negativ inkomstskatt med margineffekt lägre än skattesatsen (NI-), Medborgarlön (ML), Negativ inkomstskatt med margineffekt högre än skattesatsen (NI+) samt Garantiinkomst (GI).

Figur 10: Nettoinkomst som funktion av genomsnittlig timlön i olika inkomstfördelningssystem.

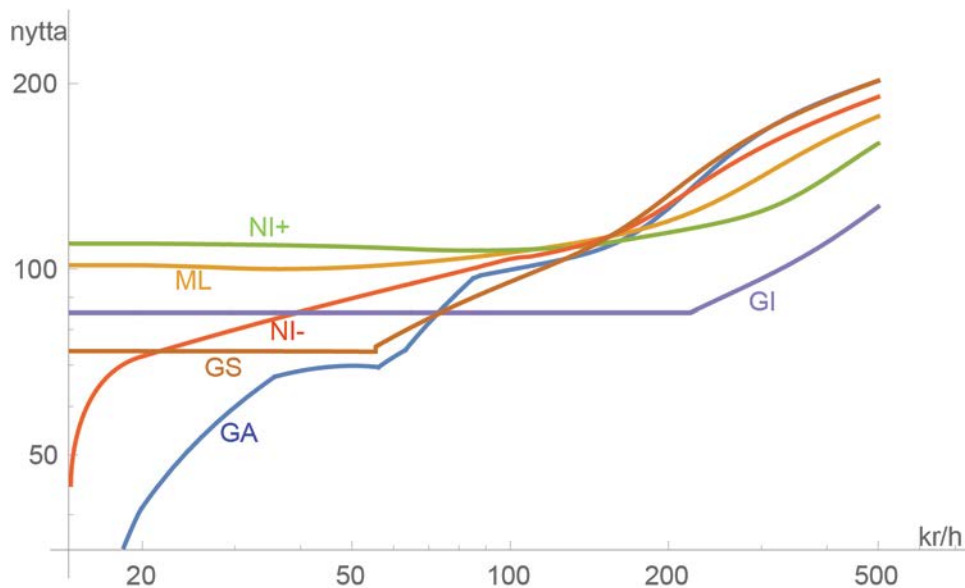
Längst till vänster i figur 10 indikeras grundbeloppen som fås i de olika bidragssystem, när vi håller nettoskatteintäkt och Gini-koefficient konstant. Det framgår tydligt att bidragsnivån i de tre olika basinkomstsystemen (NI+, ML, NI-) blir högre ju högre margineffekten är. Men mest generöst är garantisysselsättning, som skiljer sig från resten av systemen genom att behäfta bidraget med en

²⁴ Sveriges Gini-koefficient för disponibel inkomst 2011 (Ekonomifakta).

²⁵ Skatt på arbete (1043 mdr, ESV) minus transfereringar från offentlig sektor (606 mdr, KI 2015), delat på 7 700 000 vuxna och 52 veckor.

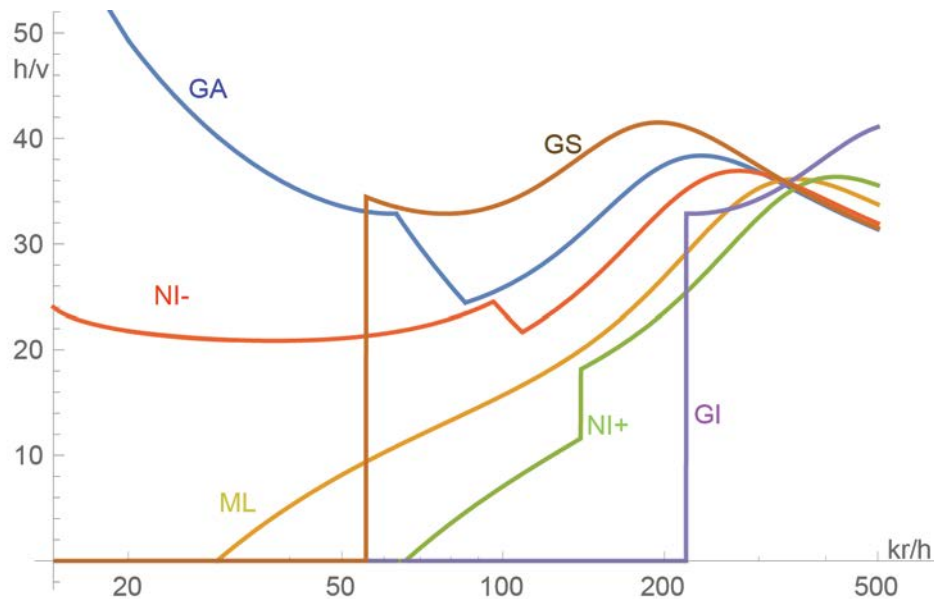
negativ nytta i form av diverse frihetsinskränkningar vilket minskar antalet personer som vill ha bidrag, varför varje person kan få desto mer. Det gör garantisysselsättningsystemet till det mest lämpliga om vi prioriterar materiell levnadsstandard; förutom ett litet intervall i mitten av inkomstfördelningen ger garantisysselsättningsystemet högst nettoinkomst för alla inkomstklasser. Som synes i tabell 1 på föregående sida ger det en medelinkomst långt över något av de andra systemen. Det antyder att en övergång från ett garantisysselsättningsystem till ett basinkomstsystem skulle behöva ske mycket långsamt och gradvis för att inte ge depression.

Figur 11: Nyttan som funktion av genomsnittlig timlön i olika inkomstfördelningssystem.

Den höga materiella levnadsstandarden kommer dock till ett pris, som betalas av bidragstagarna i form av lägre livskvalitet. I figur 11 visas hur hög "nyttan" blir enligt den nyttofunktion som modellen bygger på. Garantisysselsättningen ger här den lägsta nyttan, livskvaliteten, för stora grupper relativt fattiga (om vi inte räknar nattväktarsystemet som givetvis ger lägst nytta för dem med låg löneinkomst). Högst genomsnittlig livskvalitet uppnås i den här modellen i ett rent medborgarlönssystem med konstant marginaleffekt.²⁶

²⁶ (Att NI+ ser "lyckligare" ut i grafen beror på att axlarna är logaritmisk. Skillnaden är hursomhelst högst marginell, och givetvis känslig för förändringar i de ingående parametrarna.)

Figur 12: Arbetsutbud som funktion av genomsnittlig timlön i olika inkomstfördelningssystem.

Det mest intressanta är dock kanske inte vilken produktion, inkomst eller nytta de olika systemen ger idag, utan hur de påverkar arbetskraftens genomsnittliga timlön i framtiden. Om något av systemen kan anses höja arbetskraftens framtida kvalitet, speciellt kvaliteten på den idag minst kvalificerade delen av arbetskraften, så är det systemet givetvis överlägset på lång sikt, oavsett hur ineffektivt det kan verka för stunden.

Garantisysselsättningen kan användas konstruktivt genom att aktiviteterna stärker bidragstagarens långsiktiga intjänandeförmåga, genom att denne "lärt sig gå upp på morgonen och duscha" eller får gå kurser som leder till jobb på vilka efterfrågan är hög. Men om vi har uppfattningen att det bästa för arbete på lång sikt är att ha ett arbete idag, om än ett med låg lön, så är det riktigt arbete och inte konstgjord sysselsättning som är mest intressant. Ur det perspektivet ser nattväktarsystemet bra ut, men ett system som låter vissa välja mellan att svälta eller arbeta sig till döds är förstås inget alternativ. Negativ inkomstskatt med låg margineffekt (NI-) ger en mycket jämnare arbetsfördelning (fig. 12). Den låga margineffekten gör det dock till ett dyrt system och därmed snålt för dem utan egen inkomst – endast 706 kr/v i den här simuleringen. Det ger en livskvalitet som för de allra fattigaste är ännu lägre än i garantisysselsättningssystemet (fig. 11). I den mån en problematisk livssituation försämrar en människas långsiktiga produktivitet via psykisk ohälsa, kriminalitet, missbruk mm så är NI- inget attraktivt alternativ.

Högst livskvalitet för de fattigaste uppnås (i den här simuleringen) av negativ inkomstskatt med hög margineffekt (NI+). Den höga margineffekten i kombination med bidragseffekten gör dock att ännu fler grupper ställer sig helt utanför arbetsmarknaden än vid garantisysselsättning (fig. 12). Medborgarlön ger en mer sömlös övergång mellan arbete och icke-arbete, och gör det värt att arbeta för betydligt fler grupper än vid NI+. Den totala arbetsinsatsen är dock fortfarande betydligt lägre än vid garantisysselsättning, vilket innebär en total produktionsminskning av samma storleksordning. Mest katastrofalt är garantiinkomst med 100 % margineffekt helt utan motprestation, vilket i den här simuleringen havererar ekonomin så att 20 % av befolkningen försörjer resten, vilket ger dåliga värden över hela linjen (förutom Gini-koefficienten för nytta – alla har det ungefär lika bra eller dåligt, fast på olika sätt). Det antyder att om vi ska gå från ett system

med höga marginaleffekter och garantisysselsättning mot ett basinkomstsystem utan motprestation, så bör de första stegen inte vara att minska villkorligheten utan snarare marginaleffekterna.²⁷

Avslutningsvis bör det för säkerhets skull nämnas att modellen som använts ovan är mycket förenklad. Den tar inte hänsyn till personliga preferenser, besparingar, hushållstruktur, lönedynamik, kollektivavtal, svartarbete, annan arbetsnytta än lön etc. Den ger en missvisande bild av nuvarande välfärdssystem genom att likna det med en villkorad garantiinkomst koncentrerad till botten av inkomstskalan, medan nuvarande system fördelar mer till mitten genom att en stor del av bidragen är proportionella mot tidigare löneinkomst (och även garantisysselsättningen varierar kraftigt beroende på vilken typ av bidrag som mottas). Modellen undersöker heller inte andra skattebaser än arbete (t.ex. konsumtion, mark, penningmängd) vilket förstås hade gett radikalt annorlunda effekter. Vidare så är "tidsköpstermen" specificerad med viss godtycklighet, vilket visar sig i att nyttan för NI+ minskar med timlönen i vissa intervall. (Se figur 11. Det är inte kontroversiellt att lyckan minskar i vissa inkomstintervall – sådana resultat finns, och förklaras av ökade materiella krav, men det är inte den effekten som modelleras här.) Det bör dock stå helt klart att effekterna av en basinkomst inte kan studeras isolerat från effekterna av dess finansiering. Och med det sagt går vi vidare till verkligheten.

---

²⁷ Se Bergh (2007) för en diskussion om konkreta steg för ett försörjningsstöd med mindre marginaleffekter.

4. Empiri

4.1. Försök och program med basinkomst²⁸

De flesta försök och program med basinkomst har genomförts i utvecklingsländer. Ett av de mest uppmärksammade är de namibiska byarna Otjivero och Omitara där invånarna fått motsvarande runt hundra SEK per person och månad sedan 2007, vilket lett till minskad arbetslöshet, ökad löneinkomst och en fyrdubbling av egna inkomster från företagande (Haarman m.fl. 2009). Organisationen *Give Directly* har genomfört ett antal projekt i Kenya och Uganda med direkta kontantstöd och rapporterar positiva effekter på löneinkomst (Haushofer och Shapiro 2013). I många andra afrikanska länder har direkta kontantstöd vunnit mark gentemot traditionella naturalösningar, både som akut nödhjälp och som mer långsiktiga stödprogram. Världsbanken räknar i en rapport till 123 stycken sådana program i Afrika söder om Sahara sedan 2009 (Garcia och Moore 2012).

Vintern 2013-2014 fick 87 700 syriska flyktinghushåll i Libanon runt 100 USD/mån med uppmaningen att köpa in vinterutrustning, men fick välja fritt att följa uppmaningen eller prioritera andra utgiftsområden. Lehmann och Masterson (2015) uppskattar att barnarbetet gick ner med 50 % jämfört med flyktinghushåll som inte fick samma bidrag.

I Indien har en rad basinkomstexperiment genomförts. I det mest ambitiösa av dem fick runt 6000 invånare i 8 byar motsvarande 25-40 kr per månad och person (halva beloppet för barn). Liksom i det namibiska försöket ökade den ekonomiska aktiviteten kraftigt, speciellt företagandet. Resultaten har lett till att permanenta, storskaliga basinkomstprogram inletts i bl.a. delstaten Delhi, som ersättning för mat- och bränslesubventioner och beredskapsarbeten. (Perkiö 2014)

Behovet av att fasa ut riktade bensin- och matsubventioner ligger också bakom basinkomsten i Iran som infördes 2010 och uppgår till motsvarande 300 kr/mån för varje medborgare, vilka utbetalas till "familjeöverhuvuden", dvs. män. (USBIG 2012)

I Brasilien omfattar inkomststödprogrammet *Bolsa Família* 13 miljoner mottagare. Det är villkorat såtillvida att det kräver skolgång och vaccination för barn i mottagande hushåll, men har inga restriktioner för de vuxna. Brasilien har även, som första land, lagstiftat om basinkomst till alla medborgare, men lagen har ännu inte implementerats. (Perkiö 2014)

I Alaska får alla permanent bosatta en årlig utdelning från en fond i vilken en andel av delstatens oljeintäkter placeras. Beloppet varierar med värdet på fonden men är i storleksordningen 1000 SEK/mån (APFC 2014). Ett mindre men mer generöst amerikanskt exempel är samhället Cherokee i North Carolina, som sedan 1996 delar ut halva vinsten från det lokala kasinot bland de 15 000 invånarna. Liksom i fallet Alaska varierar utdelningen med intäkterna, men ligger i Cherokee på runt 10 000 USD/år (Sutter 2015).

---

²⁸ Här redovisas endast eventuella arbetsutbudseffekter. För andra effekter, t.ex. utbildning och hälsa, hänvisas till källorna för respektive fall.

USA har också genomfört de hittills mest omfattande experimenten med negativ inkomstskatt, vilket vi ska återkomma till i detalj. Ett experiment som i stora delar liknar de amerikanska är *Mincome* i Dauphin och Winnipeg, Kanada, 1974-78. Grundbeloppet var i nivå med fattigdomsgränsen och marginaleffekten varierades mellan 35 och 75 procent (Forget 2011b). Arbetsutbudsminskningen var anmärkningsvärt lägre i *Mincome* än i de amerikanska experimenten: en procents nedgång i antalet arbetade timmar för män, tre procent för gifta kvinnor och fem procent för ogifta kvinnor. Att arbetsminskningen blev mindre än i USA förklaras av Hum och Simpson (2001) med att de mer generösa kanadensiska transfereringssystemen så att säga redan sänkt arbetsutbudet. Det rör sig dock om preliminära resultat eftersom datamaterialet fortfarande inte är helt sammanställt och digitaliserat, trots att försöket avslutades för mer än 30 år sedan (Forget 2011b). Möjligen blir det snart ännu ett försök i Kanada, i delstaten Prince Edward Island (Burge 2015).

Sammanfattningsvis tycks basinkomst öka den ekonomiska aktiviteten, arbetsutbudet och företagandet i låginkomstländer, där svår fattigdom utgör en tröskel för att delta i ekonomin, medan basinkomst i höginkomstländer har en mer dämpande effekt. En annan genomgående observation från experimenten är att folk agerar i huvudsak rationellt med sina inkomstförstärkningar; fattigdom verkar inte utesluta ekonomiskt omdöme.

4.2. De amerikanska experimenten

Med sitt "tal om tillståndet i nationen" 1964 inledde president Lyndon B. Johnson ett "krig mot fattigdomen" och som en del av detta inrättades myndigheten *Office of Economic Opportunity* som införde en rad olika program för fattigdomsbekämpning. Inspirerade av Milton Friedman och framförallt Robert Lampmans verk inledde myndigheten en serie storskaliga experiment med negativ inkomstskatt, i nära samarbete med *Institute for Research on Poverty* vid University of Wisconsin-Madison. Försöken fokuserade på att utforska arbetsutbudseffekter av negativ inkomstskatt, och hur dessa påverkas av olika nivåer på grundbidrag och marginaleffekt.

The New Jersey Graduated Work Incentive Experiment (NJ) ägde rum i New Jersey (med en mindre grupp i Pennsylvania) 1968-1972 och omfattade 1216 stadsboende parhushåll med låga inkomster. *The Rural Income-Maintenance Experiment* (RIME) ägde rum i Iowa och North Carolina 1970-1972 och omfattade 809 landsbygdsfamiljer (inklusive ensamstående mödrar) med låga inkomster. *The Seattle/Denver Income-Maintenance Experiments* (SIME/DIME) ägde rum i Seattle och Denver 1970-1980 och omfattade 4800 barnfamiljer med låga inkomster. *The Gary, Indiana Experiment* (Gary) ägde rum i Indiana och omfattade 1799 svarta familjer i olika inkomstklasser, främst ensamstående mödrar. (Widerquist 2005).

Samtliga experiment bestod av en kontrollgrupp och en försöksgrupp. Försöksgruppen fick ett grundbelopp som minskades i takt med egen inkomst. I dokumentationen anges storleken på grundbeloppet i procent, vilket ska utläsas "procent av fattigdomsgränsen".²⁹ Grundbeloppen varierar mellan och inom försöken (men är konstanta för respektive hushåll), från 50 % till 148 % av fattigdomsgränsen. Marginaleffekten varierar också, mellan 30 och 80 %.

---

²⁹ Det är inte alltid USA:s officiella fattigdomsgräns som används. Vissa experiment har satt sina egna fattigdomsgränser, vilka dock inte skiljt sig nämnvärt från officiella mått.

Widerquist sammanfattar ett stort antal studier och metastudier av de fyra experimenten. Arbetsutbudsminskningen för män varierar mellan 0,5 (New Jersey - Rees och Watts 1975) och 9 % (SIME/DIME - Robins och West 1980), med ett snitt på 6 % och median 7 %. På en 30-timmarsvecka alltså en arbetsminskning i storleksordningen två timmar.

För kvinnor varierar minskningen mellan 0 % (gifta kvinnor i Gary (Moffitt 1979)) och 30 % (ensamstående mödrar i Gary (Moffitt 1979)), med ett snitt på 16 % och en median på 17 %.

Att kvinnor minskar arbetsutbudet mer än män är att förvänta i den mån kvinnor har lägre förväntad timlön, och större arbetsbörda i hemmet. Ur jämställdhetsperspektiv kan det tolkas negativt som att basinkomst riskerar att bli en "kvinnofälla", eller positivt som i att basinkomst höjer kvinnors nytta mer än mäns i den mån deras "tidsbudget" är mer ansträngd. Oavsett tolkning är det viktigt att hålla i minnet att resultaten avspeglar jämställdhetssituationen i amerikansk arbetarklass på 1970-talet och inte är direkt överförbara till ett modernt sammanhang.

Ett resultat som fick stor uppmärksamhet var att skilsmässorna ökade. Huruvida det förhåller sig på det viset finns det förstås delade meningar om³⁰, men temat fick i vilket fall stor inverkan på den efterföljande debatten. Beroende på ideologisk uppfattning kan det ses som både positivt och negativt att ekonomiskt motiverade äktenskap upplöses.

För att testa hypoteserna om basinkomstens inverkan på arbetsutbudet är förmodligen det kanadensiska försöket Mincome det mest relevanta för svenskt vidkommande. Datamaterialet från det försöket är dock ännu inte helt tillgängligt (stora delar av det magasinerades utan att behandlas direkt efter försökets avslutande, och har först på senare år börjat digitaliserats). Datasetet från det amerikanska RIME-försöket tycks ha förolyckats.³¹ Kvarstår Seattle/Denver, Gary och New Jersey. Gary och Seattle dominerades vid den här tiden av stora arbetsgivare (US Steel resp. Boeing) med en hög andel fastanställda och en kraftigt stigande arbetslöshet pga. "industridöden", medan New Jersey kompenserade nedgången i tillverkningsindustrin med en starkt växande tjänstesektor. Denver gick samtidigt mot strömmen och upplevde en lokal högkonjunktur pga. oljefyndigheter. New Jerseys ekonomi och arbetsmarknad kan därför anses mest representativ för en modern ekonomi med en hög andel serviceyrken och pågående strukturomvandling. Till New Jersey-experimentets nackdel talar den låga förvärvsfrekvensen hos kvinnor (16 %, jämfört med 30 % i Seattle/Denver), samt att urvalet är mindre vilket ger mindre säkra resultat. Till New Jerseys fördel talar slutligen det faktum att Seattle/Denver analyserats i ett stort antal studier, medan New Jersey-materialet är förhållandevis outforskat; det tycks som om inga originalstudier har gjorts utöver de officiella rapporterna. Därför används New Jersey-försöket här.

4.3. New Jersey-experimentet

New Jersey-experimentet omfattade 1216 familjer med sammanlagt 2585 vuxna personer (föräldrar och hemmavarande barn över 15 år). 725 av familjerna fick negativ inkomstskatt, och 491 utgjorde kontrollgrupp (dessa fick också en mindre ersättning som kompensation för att svara på frågor m.m.).

---

³⁰ Se exempelvis Hannan och Tuma (1990) och Cain och Wissoker (1990) för två sidor av debatten.

³¹ Enligt mejl från Institute for Research on Poverty, University of Wisconsin

Samtliga hushåll hade (vid försökets början) en total hushållsinkomst på högst 150 % av fattigdomsgränsen och bestod av minst två personer, varav minst en var en arbetsför man mellan 18 och 58 år som inte var i fängelse, heltidsutbildning eller militärtjänst. Ett antal familjer ändrade sammansättning under försökets gång, och vissa rapporterade oregelbundet, varför den officiella studien på New Jersey-försöket använder ett mindre urval om 693 familjer. Deltagande hushåll intervjuades tre månader innan första utbetalningen gjordes och sedan var tredje månad i tre år (under vilka försökspersonerna fick basinkomst) och slutligen en gång till tre månader efter sista utbetalningen. Försökspersonerna, men inte kontrollpersonerna, hade utöver det en extra inkomstrapportering var fjärde vecka.

Åtta olika kombinationer av grundbelopp och margineffekt prövades: 50/30, 50/50, 75/30, 75/50, 75/70, 100/50, 100/70 och 125/50, där X/Y betyder ett garantibelopp om X procent av fattigdomsgränsen, med en margineffekt på Y procent. Fattigdomsgränsen sattes 1968 till 2000, 2750, 3300, 3700, 4050, 4350 resp. 4600 \$/år för en familj om 2, 3, 4, 5, 6, 7 resp. 8 eller fler personer. Fattigdomsgränsen uppdaterades sedan varje år för att följa utvecklingen i konsumentprisindex. 2000 USD/år 1968 motsvarar ungefär 8500 SEK/mån omräknat till 2014 års penningvärde, även om sådana jämförelser förstås är vanskliga.

I den officiella utvärderingen av försöket analyseras grupperna "svarta", "vita" och "spansktalande" var för sig, dels på individbasis för män resp. kvinnor, och dels hela hushållet sammantaget. Endast 693 familjer undersöks; familjer som ändrat sammansättning, i synnerhet pga. skilsmässa, har uteslutits, likaså familjer som lämnat ofullständiga uppgifter under minst fem av de tolv intervjutillfällena och/eller uppföljningsintervjun.³² Det låga antalet familjer, och uppdelningen efter etnicitet, gör att varje grupp endast består av runt 200 enheter, vilket förstås gör det svårt att uppmäta signifikanta effekter – den enda signifikanta effekten är arbetsutbudsminskningen för vita familjer:

Arbetsutbudsförändring som effekt av basinkomst för 693 familjer i New Jersey-experimentet

	Män	Kvinnor	Hushåll
Svarta	+0,7 h/v (+2,3 %)	-0,1 h/v (-2,2 %)	-2,2 h/v (-5,2 %)
Vita	-1,9 h/v (-5,6 %)	-1,4 h/v (-30,6 %)	-6,2 h/v** (-13,4 %)
Spansktalande	-0,2 h/v (-0,7 %)	-1,9 h/v (-55,4 %)	-0,4 h/v (-0,9 %)

Tabell 2. (Rees 1974) **Signifikant på 5-procentsnivån

Det kan verka märkligt att effekterna på vita och spansktalande kvinnor inte är signifikanta trots att de är mycket stora i procent räknat. Det beror helt enkelt på att kvinnorna i det här datamaterialet jobbar ytterst lite (16 % av männens arbetstid³³), vilket också syns i tabellen. En annan anmärkningsvärd detalj är att skillnaden för hushållet totalt sett är större än för män och kvinnor sammantaget. Detta är för att med "män" och "kvinnor" menas här de gifta vuxna i hushållet;

³² Utöver dessa kriterier uteslöts ett i sammanhanget stort antal hushåll utan motivering eller synbar anledning – främst svarta kontrollfamiljer. Något svar från dem som gjorde den officiella analysen har inte gått att få, kanske för att det var mer än 40 år sen experimentet avslutades och utvärderas.

³³ Urvalskriteriet att hushållets löneinkomst högst fick uppgå till 150 % av fattigdomsgränsen gjorde att få familjer med två arbetande vuxna kom med i försöket.

hemmavarande barn är inte redovisade separat, men de ingår i hushållstotalen och de minskar sin arbetstid avsevärt.³⁴

Effekten på total löneinkomst är än mer osäker:

Löneinkomstförändring som effekt av basinkomst för 693 familjer i New Jersey-experimentet

	Män	Kvinnor	Hushåll
Svarta	+8,7 \$/v (+9,3 %)	+0,8 \$/v (+7,8 %)	+4,1 \$/v (+3,6 %)
Vita	+0,1 \$/v (+0,1 %)	-3,1 \$/v (-33,2 %)	-10,1 \$/v (-8,1 %)
Spansktalande	+5,9 \$/v (+6,4 %)	-4,1 \$/v (-54,7 %)	+5,0 \$/v (+4,9 %)

Tabell 3. (Rees 1974)

Även om inte inga löneinkomsteffekter är signifikanta så är mönstret intressant. I samtliga fall, förutom för vita kvinnor, så är arbetsreduceringen i dollar räknat mindre än i timmar räknat (eller arbetsökningen större). Det kan, enligt Rees (s 167), bero på att kontrollpersonerna i högre utsträckning än försökspersonerna missförstått instruktionerna och rapporterat in sin nettolöneinkomst istället för bruttolöneinkomsten. Som stöd för den tesen anför han att försökspersonernas lönesumma är högre än kontrollpersonernas i början av försöket, men lägre i slutet av försöket, vilket skulle kunna tyda på att kontrollpersonerna (som rapporterar mer sällan) lärt sig efterhand hur lönen ska rapporteras in.

---

³⁴ Hemmavarande barns arbetsutbud särredovisas inte i rapporten från New Jersey-experimentet, men det är en grupp som uppvisar en mycket stark negativ arbetsutbudseffekt i flera studier från de andra experimenten, se t.ex. Robins metastudie (1995) där resultat från alla experimenten vägs samman. Effekten för hemmavarande barn anges där till -22 %, jämfört med -5 % för fäder och -13 resp. -21 % för ensamstående resp. gifta mödrar.

5. Analys

5.1. Data

Datamaterialet som används här kommer från databasen Cross-Site Analysis (CA) som sammanställts av Mathematica Policy Research i Washington (1980) och som omfattar tre av de amerikanska experimenten (New Jersey, Gary och Seattle/Denver). Mathematica Policy Research har i sin tur hämtat valda delar av New Jersey-materialet från Institute for Research on Poverty vid University of Wisconsin-Madison, som dock inte har originaldatabasen tillgänglig (den har förmodligen aldrig digitaliserats). Ett visst urval och en viss behandling har skett då CA-databasen är framtagen för att möjliggöra samtidiga analyser på alla tre experimenten. Huruvida det har påverkat informationen åt något håll är omöjligt att säga. Men det går t.ex. inte att replikera Rees med fleras originalundersökning då vare sig Rees eller CA-databasen har någon förteckning över exakt vilka 693 familjer som används i den analysen.

I den här analysen delar vi inte upp i kön eller etnicitet, utan behandlar alla på en gång på individbasis, med kön och etnicitet som kontrollvariabler. Vi har även med personer från de familjer som splittras under försöket, och hanterar även deras relationsstatus med kontrollvariabler. På så vis får vi ett större urval, vilket bör öka chansen att belägga eventuella effekter. Programvaran (Gretl) droppar automatiskt 443 personer pga. ofullständig rapportering, varför vårt dataset består av 2142 personer, som var en och observeras under 12 kvartal.

5.2. Arbetsutbudseffekten hos samtliga försökspersoner

Om vi för orienterings skull inleder med en enkel paneldataregression:

$$H = \alpha + \beta_1 \cdot \text{försöksperson} + \beta_2 \cdot \text{belopp} + \beta_3 \cdot \text{marginaleffekt} + \beta_i \cdot \text{kontrollvariabel}_i + \beta_j \cdot \text{tidsdummy}_j$$

H är minskningen i arbetade timmar per vecka. *Försöksperson* anger om personen får basinkomst (1) eller inte (0). *Belopp* anger beloppets storlek, och är konstruerad så att variabeln antar värdet 0 om beloppet är lika med fattigdomsgränsen, -0,5 om 50 % av fattigdomsgränsen, 0,5 om 150 % av fattigdomsgränsen o.s.v. *Marginaleffekt* anger marginaleffektens storlek, och är 0 om marginaleffekten är 50 %, -0,2 om den är 30 % och 0,2 om den är 70 %. Kontrollvariablerna anger bakgrundsfaktorer såsom ort, etnicitet, åldersklass, om personen mottar något bidrag utöver ev. basinkomst m.m. (se längst bak i appendix 4 för en mer detaljerad beskrivning).

Arbetsutbudsminskning vid basinkomst, mätt för samtliga deltagare

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_i	Standardfel	Signifikans (p-värde)
1	Samtliga	2142	22476	Arbetad tid	-1,48	0,49	0,002

Tabell 4. Regression 1 (appendix 4.1).

Basinkomst är förknippat med 1,5 timmes mindre arbetstid per vecka, vilket motsvarar en arbetsminskning på ungefär 8,5 %. Resultatet är signifikant på 1-procentsnivån (dvs. det är mindre än

en procents chans att en minskning av arbetsutbudet skulle uppkommit av en ren slump). Vare sig nivån på basinkomsten eller marginaleffekten ger dock något signifikant utslag på arbetade timmar (se appendix 4.1 för detaljer).

Löneinkomstförändring vid basinkomst, mätt för samtliga deltagare

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_1	Standardfel	Signifikans (p-värde)
2	Samtliga	2142	22473	Löneinkomst	-1,91	1,46	0,191

Tabell 5: Regression 2 (appendix 4.2).

Samma regression med löneinkomst som beroende variabel istället för arbetstimmar (tabell 5) ger en minskning av löneinkomsten med 1,90 \$/v (3,9 %), vilken dock inte är statistiskt signifikant, vilket är i linje med resultaten i originalundersökningen ovan (se tabell 3). Vi kan göra en känslighetsanalys genom att utesluta de kontrollvariabler som inte är signifikanta (t.ex. etnicitet).³⁵

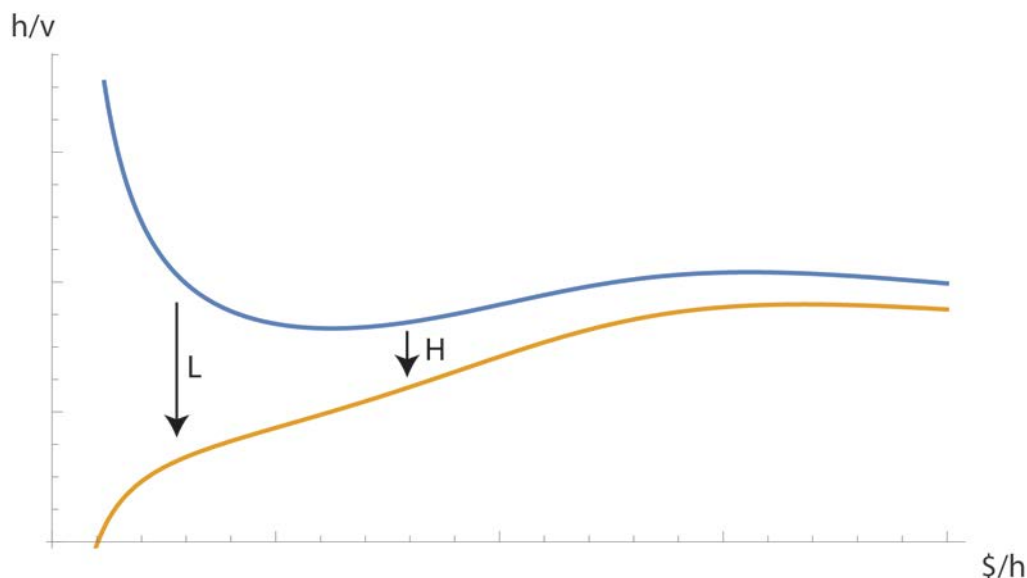
Förändring i arbetstid resp. löneinkomst vid basinkomst, mätt för samtliga deltagare.

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_1	Standardfel	Signifikans (p-värde)
3	Samtliga	2142	22476	Arbetad tid	-1,48	0,49	0,003
4	Samtliga	2142	22473	Löneinkomst	-1,81	1,46	0,215

Tabell 6. Regression 3 och 4. Endast signifikanta kontrollvariabler. (Detaljer i appendix 4.3 och 4.4.)

Resultatet blir detsamma; 1,5 timmes lägre arbetsutbud, men ingen signifikant inverkan på löneinkomsten. Vi går vidare till de specifika hypoteserna från teoriavsnittet:

5.3. Test av hypotes (i) – lågavlönade minskar arbetsutbudet mer än högavlönade

Figur 13: Hypotes 1 – basinkomst sänker lågavlönades arbetsutbud mer än högavlönades dito.

³⁵ För gruppvisa variabler (tid, ort och etnicitet) används samtliga om minst en av dem är signifikant, eftersom signifikans i de fallen bara innebär signifikant skillnad gentemot jämförelsevariabeln (dvs. 1968Q4, Jersey City resp. "vit"), vilken är godtyckligt vald ur gruppen.

Vi kan testa detta genom att dela upp deltagarna i två grupper efter genomsnittlig timlön: grupp *L* för deltagare med genomsnittlig timlön lägre än medianen för alla försökspersoner, och grupp *H* för deltagare med genomsnittlig timlön högre än eller lika med medianen.³⁶ Eftersom basinkomsten i sig kan påverka den genomsnittliga timlönen så använder vi den genomsnittliga timlönen från kvartalet *innan* försöket inleddes. De deltagare som inte uppgett någon arbetstid eller löneinkomst för kvartalet innan experimentet kan därför inte placeras i någon av de två grupperna utan får en egen grupp, *O*. Statistik och resultat redovisas även för även denna grupp, men används inte för att testa hypotesen om låg- respektive högvärlönades arbetsutbud.³⁷

Beskrivande statistik för testgrupperna 0, L och H

	Grupp 0	Grupp L	Grupp H
Antal personer	1333	615	637
Varav försökspersoner	721	338	346
Grundbelopp 50/75/100/125 %	122/306/156/137	65/126/88/59	53/150/74/69
Margineffekt 30/50/70 %	146/409/166	80/173/85	65/198/83
Timlön (innan försöket)	-	1,79 \$/h	2,78 \$/h
Andel i fattiga hushåll (innan försöket)	32 %	39 %	17 %
Genomsnittsålder (innan försöket)	32 år	35 år	36 år
Andel män/kvinnor	15/85 %	71/29 %	96/4 %
Andel svarta/vita/spansktalande	33/36/31 %	30/34/36 %	35/39/26 %
Skolgång (innan försöket)	8,9 år	8,3 år	9,0 år
Andel gifta	91 %	88 %	97 %
Andel småbarnsföräldrar	43 %	36 %	43 %
Andel bidragstagare	34 %	32 %	24 %
Genomsnittlig arbetstid (kontrollpersoner)	6,2 h/v	30,0 h/v	32,5 h/v
Genomsnittlig arbetstid (försökspersoner)	5,0 h/v	27,8 h/v	33,5 h/v
Differens i arbetstid mellan försöks- och kontrollgrupp	-1,2 h/v (-19,4 %)	-2,2 h/v (-7,3 %)	+1,0 h/v (+3,1 %)

Tabell 7: Beskrivande statistik för testgrupperna 0 (ingen tidigare timlön), L (låg tidigare timlön) och H (hög tidigare timlön). Observera att uppgifterna för andelen gifta, andelen småbarnsföräldrar och andelen bidragstagare är genomsnitt över tid, det är alltså andelen "personkvartal" som uppges.

Vi upprepar samma regression som i avsnitt 5.2 ovan, med arbetstid som beroende variabel, men separat för de tre olika grupperna:

³⁶ Dessa kallas i den löpande texten för "högvärlönade" men det är viktigt att hålla i minnet att vi fortfarande talar om personer med låg lön i jämförelse med resten av befolkningen – de är bara högvärlönade jämfört med resten av deltagarna i experimentet.

³⁷ Grupp 0, som till stor del består av hemmafruar, har dock mycket gemensamt med grupp L med avseende på genomsnittlig lön, och uppvisar liknande resultat. Gruppen är dock mycket heterogen och innehåller även högvärlönade som var arbetslösa/sjuka under just det kvartal som föregick experimentet, samt hemmavarande barn i utbildning (vilket förklarar den relativt höga utbildningsnivån).

Förändring i arbetstid vid basinkomst, mätt för låg- och höglönade och dem utan tidigare arbete

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_i	Standardfel	Signifikans (p-värde)
5	L	481 ³⁸	4929	Arbetad tid	-2,98	1,14	0,009
6	H	555	5779	Arbetad tid	-0,52	0,89	0,560
7	0	1106	11768	Arbetad tid	-1,64	0,55	0,003

Tabell 8. Regression 5, 6 och 7 – förändring i arbetstid vid basinkomst, mätt för låglönade (L), höglönade (H) och dem som inte arbetade innan experimentet (0).

Som synes i tabell 8 minskar grupp L sitt arbetsutbud med tre timmar, en effekt som är signifikant på 1-procentsnivån, medan effekten för grupp H inte är signifikant alls. Om vi prövar med enbart signifikanta kontrollvariabler:

Förändring i arbetstid vid basinkomst, mätt för låg- och höglönade och dem utan tidigare arbete

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_i	Standardfel	Signifikans (p-värde)
8	L	481	4929	Arbetad tid	-2,78	1,13	0,014
9	H	618	6210	Arbetad tid	-0,70	0,88	0,427
10	0	1292	13223	Arbetad tid	-1,60	0,53	0,002

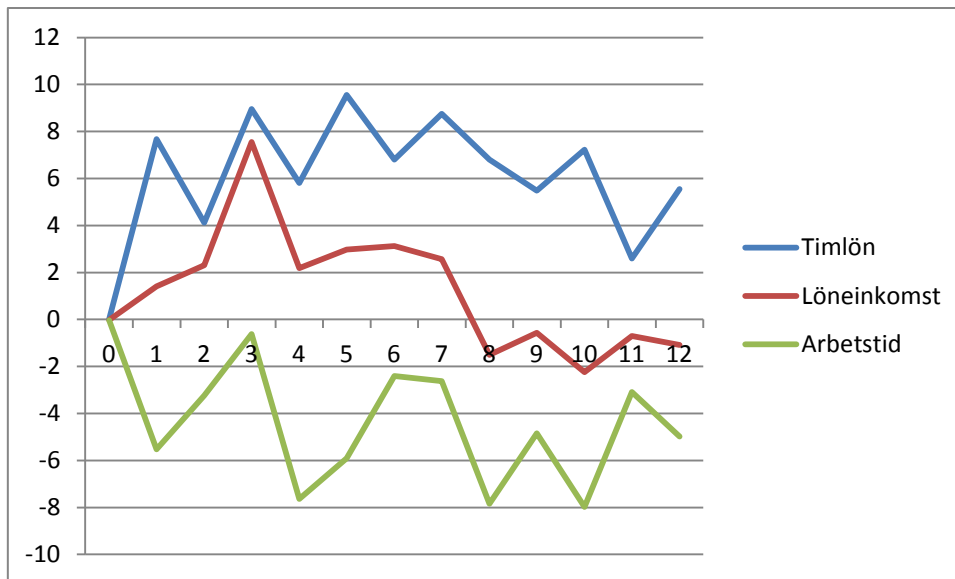
Tabell 9: Regression 8, 9 och 10 – förändring i arbetstid vid basinkomst, mätt för låglönade (L), höglönade (H) och dem som inte arbetade innan experimentet (0). Endast signifikanta kontrollvariabler (detaljer i appendix 4.8-4.10).

Tabell 9 uppvisar i sak samma resultat som tabell 8. All påvisbar arbetsutbudsminskning sker på de lägsta lönenivåerna, och datamaterialet från New Jersey-experimentet ger därmed stöd för hypotes (i).

Detta är också konsekvent med resultatet att den totala löneinkomsten inte påverkas nämnvärt. Där har vi dock Rees invändning från sidan 32; att försökspersonernas högre genomsnittslöner kan bero på en utspridd missuppfattning bland kontrollpersonerna om hur lönen ska rapporteras in. Rees menar att försökspersonerna tidigt under försöket lärde sig att det är brutto- och inte nettolön som ska rapporteras in, medan kontrollpersonerna lärde sig detsamma senare under försöket, och att det skulle förklara varför skillnaden i timlön stiger tidigt under experimentet för att sedan sjunka något.

Utöver timlöneutvecklingen anför han dock inga andra skäl för sin tes, förutom faktumet att försökspersoner var tvungna att rapportera in sin inkomst oftare än kontrollpersonerna. Det kan tyckas en aning spekulativt. Och lite långsökt att det skulle förklara hela skillnaden som finns kvar ännu i kvartal 12. Eventuell felrapportering kan inte heller förklara svängningarna i timlönen, vilka mestadels samvarierar med arbetstiden (se figur 14), vilket ger ytterligare stöd åt tesen att den högre timlönen beror på att det är lågt betalda timmar som väljs bort. Till sist så är observationen om högre timlön konsekvent med hur grupperna H och L ändrar sitt arbetsutbud, och indelningen i de grupperna är baserad på inkomstuppgifter från innan försöket startades, varför den tätare rapporteringen från försökspersoner ännu inte kan ha spelat in.

³⁸ Att antalet personer är lägre i regressionen än i den beskrivande statistiken i tabell 7 beror på att personer faller bort pga. ofullständig rapportering av någon ingående variabel. När vi testar med färre variabler, som i tabell 8, blir antalet personer något fler eftersom det då är färre variabler som kan saknas för en person.

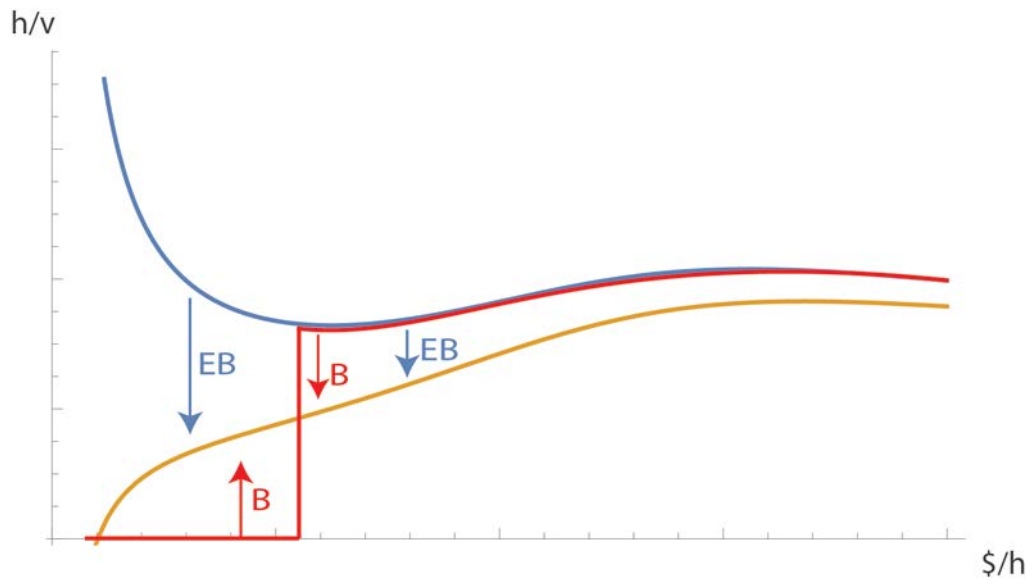

Figur 14: Skillnaden mellan försökspersoners och kontrollpersoners genomsnittliga timlön, löneinkomst och arbetstid räknat i procent. Observera att X-axeln anger antal kvartal i experimenttid, vilket inte är samma sak som kalendertid (försöken startade vid olika tidpunkt på olika platser). Observera också att det här endast är grova genomsnitt varför värdena skiljer sig något från regressionerna där hänsyn tagits till kontrollvariabler.

En annan tänkbar invändning mot resultaten är den korta tidsperioden. Alla deltagare visste att de skulle få basinkomst i exakt tre år. Det kan ha påverkat responsen i båda riktningarna: vissa kan ha passat på att ta lite extra ledigt under perioden för att fullfölja något projekt, gå en utbildning eller skaffa barn. Andra kan ha valt att hålla fast vid en trygg anställning som de kanske skulle ha lämnat om försöket varit livslångt. För att undersöka hur tidshorisonten kan ha påverkat responsen fick en mindre grupp i Seattle-/Denver-försöket basinkomst i nio år (men förleddes att tro att försöket skulle vara i tjugo år). Robins (1984) finner där ingen signifikant arbetsutbudsminskning hos män eller gifta kvinnor, medan ensamstående mödrar sänker sitt arbetsutbud ungefär lika mycket som dem som fick basinkomst i tre eller fem år. Resultatet ska tolkas med försiktighet eftersom "20-årsförsöket" bara omfattade 251 familjer, men det antyder att den korta tidsperioden i övriga grupper inte snedvridit resultaten i någon avgörande grad.

Till sist kan man fråga sig om det vi mäter kanske inte är lågavlönades lägre arbetsutbud, utan kvinnors lägre arbetsutbud – dvs. att basinkomsten alltså reagerar mer med traditionella könsroller än med låg lön. Kvinnor utgör runt 30 % i L-gruppen som sänker sitt arbetsutbud, men saknas nästan helt i H-gruppen. Vi har dock konsekvent kontrollerat för kön, vilket borde isolera bort den effekten. Samma resonemang kan föras gällande gruppen hemmavarande barn över 15 år, som också borde ha rätt låg timlön och som förmodligen också sänker sitt arbetsutbud oproportionerligt mycket, som nämnt. Det är inte lika utrett här (åldersdummin skiljer bara på personer över/under 30 år) vilket är en svaghet. De hemmavarande barnen är dock en mycket liten grupp, speciellt bland dem som ingår i grupperna L och H.

5.4. Test av hypotes (ii) – bidragsbehöriga minskar arbetsutbudet mindre än ej bidragsbehöriga

Figur 15: Hypotes (ii) – basinkomsten sänker arbetsutbudet mindre hos bidragsbehöriga än hos ej bidragsbehöriga

Enligt teorin bör basinkomstens inverkan på arbetsutbudet vara mindre i den mån det redan finns behovsprövade bidragssystem med höga marginaleffekter. Att de preliminära resultaten från det kanadensiska försöket visar en mindre reducering av arbetsutbudet än de amerikanska kan ses som stöd för den tesen, i och med Kanadas mer generösa bidragssystem (Hum och Simpson 2001). Detta kan inte testas direkt med materialet från New Jersey-experimentet eftersom alla deltagare lever inom samma ramverk vad gäller bidrag.³⁹ Det ideala ur forskningssynpunkt vore om hälften av försöks- och kontrollpersonerna helt enkelt förbjöds att motta bidrag, vilket dock hade varit praktiskt svårt och etiskt tveksamt. Istället utnyttjar vi här det faktum att många inte har rätt till bidrag av andra anledningar, t.ex. för att de vare sig är dokumenterat sjuka, funktionshindrade eller ensamstående med barn. Att gå igenom alla olika typer av bidrag och deras kriterier och parametrar⁴⁰, och stämma av dessa mot försökspersonernas egenskaper, låter sig helt enkelt inte göras inom tidsramen för denna studie. Som substitut för en sådan uppdelning antas att här att *bidragsbehörig* (B) är den som under något kvartal innan eller under försöket mottagit någon typ av

³⁹ Inte helt sant, eftersom en fjärdedel av deltagarna bor i Scranton som inte ligger i New Jersey utan i Pennsylvania, och därför troligen omfattas av andra bidragssystem med andra ersättningsnivåer. Att jämföra Scranton med New Jersey-grupperna är dock vanskligt av många anledningar, bl.a. för att försöks- och kontrollpersonerna inte är stratifierade på lokal nivå.

⁴⁰ Bland deltagarna har vi mottagare av AFDC (*Aid to Families with Dependent Children*) som ger stöd till fattiga barnfamiljer, GA (*General Assistance*) som ger stöd till personer med nedsatt arbetsförmåga och ekonomiska svårigheter, APTD (*Aid to the Permanently & Totally Disabled*) som ger stöd till funktionshindrade som inte har rätt till annan typ av stöd och inte har andra inkomster, AB (*Aid to the Blind*), särskilt stöd för synskadade, *Social Security*, pension, arbetslöshetsförsäkring, arbetsskadeförsäkring och invaliditetsersättning för krigsveteraner. Vidare finns i datasetet bidragsgrupperna "Other" och "Probably on Welfare" vilka inte specificeras närmare. Vi antar här att samtliga system har garantiinkomstliknande inlösningseffekter främst genom den effektiva marginals-katt som uppstår i och med behovsprövningen.

bidrag. Den som inte vid något tillfälle får bidrag antas vara *ej bidragsbehörig* (EB). Bidragsbehöriga förväntas enligt teorin att i vissa intervall öka sitt arbetsutbud när hela eller delar av bidraget ersätts med en basinkomst med lägre margineffekt än vanliga bidrag. I vilken mån detta sker beror på parametrarna i varje enskild bidragstyp, men i genomsnitt förväntar vi oss att basinkomst sänker arbetsutbudet mindre hos bidragsbehöriga än hos ej bidragsbehöriga (se figur 15).

I den här analysen kontrollerar vi även för tidigare lönenivå enligt uppdelningen i grupp L/H/0 ovan, eftersom det rimligen finns en viss korrelation mellan att ha låg eller ingen lön och vara bidragsbehörig. Till sist tar vi bort alla försökspersoner som får basinkomst med margineffekten 70 %, eftersom den tangerar margineffekten i vissa bidrag (AFDC har t.ex. en margineffekt på 67 %). I övrigt är regressionerna desamma som i 5.2 och 5.3.

Beskrivande statistik för testgrupperna B (bidragsbehöriga) och EB (ej bidragsbehöriga).

	Grupp B	Grupp EB
Antal personer	1225	1026
Varav försökspersoner	576	495
Grundbelopp 50/75/100/125 %	132/231/87/126	108/183/65/139
Margineffekt 30/50 %	173/403	118/377
Grupp L/H/0	280/274/671	250/280/496
Andel i fattiga hushåll (innan försöket)	36 %	27 %
Genomsnittsålder (innan försöket)	36 år	35 år
Andel män/kvinnor	45/55 %	52/48 %
Andel svarta/vita/spansktalande	34/38/28 %	32/32/36 %
Skolgång (innan försöket)	8,5 år	8,7 år
Andel gifta	88 %	97 %
Andel småbarnsföräldrar	44 %	35 %
Andel bidragstagare	53 %	0 %
Genomsnittlig arbetstid (kontrollpersoner)	15,7 h/v	21,9 h/v
Genomsnittlig arbetstid (försökspersoner)	14,8 h/v	20,7 h/v
Differens i arbetstid mellan försöks- och kontrollgrupp	-0,9 h/v (-5,7 %)	-1,2 h/v (-5,5 %)

Tabell 10.

Tittar vi på det grova genomsnittet nederst i tabell 10 så får hypotes (ii) inget stöd. Men om vi kontrollerar för bakgrundsfaktorer med paneldataregression:

Förändring i arbetstid vid basinkomst, mätt för bidragsbehöriga (B) och ej bidragsbehöriga (EB)

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_1	Standardfel	Signifikans (p-värde)
11	B	1050	11302	Arbetad tid	-0,64	0,68	0,344
12	EB	804	8193	Arbetad tid	-1,84	0,70	0,009

Tabell 11. Regression 11 och 12.

Den bidragsbehöriga gruppen har ingen signifikant arbetsutbudsminskning, medan den ej bidragsbehöriga gruppen har en minskning på strax under två timmar, signifikant på 1-procentsnivån. Det är helt i linje med hypotes (ii). Om vi testar med enbart signifikanta kontrollvariabler:

Förändring i arbetstid vid basinkomst, mätt för bidragsbehöriga (B) och ej bidragsbehöriga (EB)

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_1	Standardfel	Signifikans (p-värde)
13	B	1224	13007	Arbetad tid	-0,95	0,66	0,147
14	EB	806	8248	Arbetad tid	-1,89	0,70	0,007

Tabell 12: Regression 13 och 14. Endast signifikanta kontrollvariabler (detaljer i appendix 4.13-4.14).

Resultatet är i stort sett oförändrat. Det ser ut som att datamaterialet stödjer hypotesen. Det finns dock brister i gruppindelningen. Som bidragsbehörig räknas även den som vid något tillfälle sent under försöket får bidrag. Men de förutsättningar som krävdes för att få bidraget (t.ex. skilsmässa, arbetslöshet, sjukdom, skada eller barn) kan ha uppstått sent under försöket, varför arbetet som utfördes fram till dess hänförs till fel grupp. Det finns också risk för en viss endogen påverkan, d.v.s. att basinkomsten bidragit till att någon bidragsberättigande livshändelse inträffat. Som nämnts tidigare finns det resultat som tyder på att basinkomst kan ha katalyserat skilsmässor, och just skilsmässa kan markant öka chansen till bidrag. I den bidragsbehöriga gruppen är i genomsnitt tolv procent utanför äktenskap, trots att så gott som alla var gifta vid försökets början. För att kontrollera hur robusta resultaten ovan är bör vi pröva med en annan gruppindelning som adresserar de här problemen.

Vill vi helt undvika problemet med endogena effekter bör vi endast använda information från innan försöket startade. Det ger dock andra problem. För det första går det inte att enbart titta på vilka som fick bidrag kvartalet innan försöket – som synes i tabell 10 har en genomsnittlig bidragsbehörig person bidrag endast hälften av tiden. Ett nedslag vid ett specifikt tillfälle gör därför att vi missar ungefär hälften av de bidragsbehöriga.⁴¹ Det andra problemet med en sådan inledning är att datamaterialet av någon anledning är mycket inkomplett när det gäller bidragsmottagande för kvartalet innan försöket. Vi skulle alltså få ett så litet urval bidragsbehöriga att det inte går att säga någonting om det, medan gruppen ej bidragsbehöriga skulle omfatta nästan alla deltagare.

Som ett mellanläge prövar vi här med att som bidragsbehörig räkna den som får bidrag innan försöket eller vid något tillfälle under det första året (B'), medan dem som inte får något bidrag förrän under de två senaste åren räknas som ej bidragsbehöriga (EB'):

⁴¹ Endast sista kvartalet innan försöket är dokumenterat i statistiken. Hade vi haft data från flera kvartal bakåt i tiden hade vi kunnat fånga upp fler oregelbundna bidragsmottagare.

Förändring i arbetstid med annan gruppindelning i bidragsbehöriga och ej bidragsbehöriga

Regression	Grupp	Antal personer	Antal observationer	Beroende variabel	Estimat β_i	Standardfel	Signifikans (p-värde)
15	B'	573	5859	Arbetad tid	-1,65	0,96	0,085
16	EB'	1281	13542	Arbetad tid	-1,85	0,58	0,064
17	B'	693	6969	Arbetad tid	-1,55	0,94	0,101
18	EB'	1281	13542	Arbetad tid	-1,00	0,58	0,083

Tabell 13. Regression 15-18 – förändring i arbetstid vid basinkomst med alternativ gruppindelning i bidragsbehöriga (B') och ej bidragsbehöriga (EB'), med och utan ickesignifikanta kontrollvariabler (15 och 16 resp. 17 och 18,). Detaljer i appendix 4.15–4.18.

Det tydliga mönstret från regressionerna 11-14 återkommer inte i regression 15-18. Estimatens standardfel överlappar varandra vare sig vi använder alla kontrollvariabler eller enbart dem som är signifikanta. Det tidigare resultatet kan därför inte sägas vara robust, utan känsligt för hur gruppindelningen görs. Det kan vara så att den empiriska studien inte är upplagd på ett sådant sätt att vi kan testa basinkomstens arbetsutbudseffekt jämfört med traditionella bidragssystem, eller att metoden som används här är alldeles för trubbig. Det kan också vara så att de amerikanska bidragssystemen vid den här tidpunkten redan hade så pass effektiva mekanismer att det inte fanns mycket latent arbetsutbud för basinkomstens lägre marginaleffekter att locka fram (motsvarande ett högt "G" i figur 9).

6. Slutsatser och diskussion

En central fråga i social- och ekonomisk politik är hur vi bäst överbryggat gapet mellan arbetslösa och undersysselsattas egna inkomster och vad som anses tillräckligt för skälig levnadsstandard, utan att någon i onödan hålls ute från arbetsmarknaden pga. höga marginaleffekter, eller begränsas i andra produktiva aktiviteter pga. trubbiga gränsdragningar. I denna studie utvärderades nya aspekter av åtgärden basinkomst, ett generellt inkomststöd som har små marginaleffekter, garanterar en skälig levnadsstandard och helt undviker gränsdragningar i generositet på basis av inkomster eller motprestationer. Idén om basinkomst har länge existerat inom ekonomisk teori, men ännu inte prövats i full skala i något modernt land, främst pga. den höga kostnaden och för att det kan vara svårmotiverat att ge pengar till den som redan försörjer sig själv, eller anses ha möjlighet därtill.

En invändning mot basinkomst är att ohållbart stora grupper av arbetsföra frivilligt skulle minska sitt arbetsutbud, och därmed ge sjunkande skattebaser. I uppsatsen utvecklas en enkel neoklassisk modell för arbetsutbud som funktion av disponibel timlön, nödvändiga utgifter och externa inkomster, och i denna jämförs olika basinkomstsystem med "garantisysselsättning", en förenklad beskrivning av ett traditionellt bidragssystem. Enligt modellen ger basinkomst ett lägre arbetsutbud för dem som inte omfattas av andra bidragssystem, en effekt som också förväntas vara starkare i lägre inkomstklasser. För dem som omfattas av andra bidragssystem, exempelvis försörjningsstöd, kan basinkomst – enligt modellen – ge ett högre arbetsbud, såvida inte bidragen utformas så att de slår tillräckligt hårt mot mottagarens livskvalitet.

För att undersöka dynamiska effekter av en basinkomst, inte minst det faktum att högre inkomstskatt ytterligare kan sänka arbetsutbudet, genomförs enkla simuleringar av modellen med parametrar skattade utifrån svenska inkomstdata. Denna övning visar att basinkomst har potential att jämna ut arbetsfördelningen, ge en lägre genomsnittlig materiell levnadsstandard och en totalt sett högre och mer jämlikt fördelad livskvalitet, även under villkoret att inkomstfördelningen är densamma.

Två prediktioner testas också på data från ett storskaligt experiment med basinkomst i New Jersey 1968-72. Paneldataregression på data från experimentet ger stöd till hypotesen att basinkomsten främst minskar arbetsutbudet i den lägsta inkomstklassen med 9-10 %, medan någon effekt i den något högre inkomstklassen inte är påvisbar. Genomsnittet för samtliga försökspersoner (inräknat dem som inte arbetade innan experimentet) var en arbetsutbudsminskning på 1,5 timme i veckan, eller 8,5 %.

Prediktionen att basinkomst skulle ge ett ökat arbetsutbud jämfört med ett klassiskt välfärdssystem med behovsprövade bidrag kunde vare sig bekräftas eller förkastas av den empiriska strategin. Framtida studier av samma datamaterial skulle kunna testa denna prediktion på ett mer noggrant sätt genom att mer noggrant skatta individernas behörighet till de amerikanska bidragssystemen. På detta sätt skulle man kunna konstruera en kontinuerlig variabel för bidragsbehörighet och reducera förekomsten av mätfel i testen av de heterogena effekterna. Även i detta fall gäller dock begränsad generaliserbarhet till länder med relativt mer generösa bidragssystem, t.ex. Sverige.

Frånvaron av stöd för de heterogena effekterna när det gäller bidragssystemet kan naturligtvis också bero på att modellen inte ger en korrekt bild av relationen mellan arbetsutbud, skatt och transfereringar. Framtida experiment i kontext av mer generella och generösa bidragssystem borde

ge ett bättre statistiskt underlag för att utvärdera denna typ av effekter, t.ex. den nytilträdde regeringen i Finland sjsätter ett basinkomstförsök. I så fall vore det värdefullt om försöket omfattade hela befolkningen på en lokal arbetsmarknad (t.ex. Åland), för att möjliggöra studier av eventuella löneeffekter. Framtida studier i ett land med individuella registerdata skulle också kunna utvärdera effekter av basinkomst på levnadsstandard och ekonomisk utveckling i bredare bemärkelse, så som påverkan på hälsa, utbildning och alternativa "försörjningsformer" såsom kriminalitet. Sådana studier skulle kunna ge större förståelse för de totala samhällliga kostnaderna av basinkomst och komplettera tidigare beräkningar som baserats på arbetade timmar. Men i väntan på försök med basinkomst på länder med detaljerad befolkningsstatistik blir studier av det kanadensiska experimentet *Mincome* antagligen mest relevanta för Sveriges del.

Vilken vägledning ger då resultatet för utformning av social- och ekonomisk politik? Den negativa effekten på arbetsutbud hos låginkomsttagare bidrog till att negativ inkomstskatt tappade stöd i amerikansk politik, och att utvecklingen istället gick mot stödsystem som på ett eller annat sätt var arbetsvillkorade, "workfare". Men sänkt arbetsutbud hos låginkomsttagare kan ses som endast ett specialfall av en mer generell effekt: att avstå inkomstmöjligheter som är förenade med en hög nyttominskning per dollar eller krona. Detta innefattar inte bara lågavlönat arbete, utan även farligt eller obehagligt arbete, liksom diverse mer eller mindre socialt oönskade inkomstbringande aktiviteter såsom småbrottslighet, tiggeri och prostitution. Det kan finnas skäl att även studera sådana effekter. Om en låg basinkomst gör folk nöjda nog att inte ta lågavlönade jobb, så kanske det också, om vi tänker på EU-nivå, skulle göra folk nöjda nog att inte åka och säsongsarbeta på andra medlemsstaters trottoarer.

Effekten på löneläget förtjänar också uppmärksamhet i eventuella framtida försök. Om sjunkande arbetsutbud i de lägsta segmenten leder till en "organisk" press uppåt på de lägsta lönerna så kunde det motverka minskningen av arbetstimmar och skatteintäkter, och dessutom förstärka inkomstfördelningseffekten på ett liknande sätt som med kollektivavtal eller minimilön, fast på ett sätt som inkluderar dem med svagast position på arbetsmarknaden istället för att exkludera dem.⁴²

---

⁴² Se Widerquist (2006) för en mer utförlig diskussion om dynamiska effekter via löneutvecklingen.

7. Referenser

- Adermon A., Gustavsson M. (2015), *Teknisk utveckling och jobbpolarisering*, SNS, Stockholm
- Al Naher, S., "Arbetsförmedlaren sa åt mig att sluta jobba" (2014-12-29), *Aftonbladet*
- APFC (Alaskan Permanent Fund Corporation), "The Permanent Fund Dividend", <http://www.apfc.org/home/Content/dividend/dividend.cfm>, (2015-05-26)
- Atkinson, A. (1996), *Public Economics in Action – The Basic Income / Flat Tax Proposal*, Clarendon Press, Oxford, 24-46
- Basinkomst.nu, "Plattform för Basinkomstnätverket Sverige" (2014-10-12), <http://basinkomst.nu/plattform/> (2015-05-06)
- Behrenz, L., Edquist, H., Flood, L., Lundgren, S., "Jobbskatteavdraget gör att många jobbar mindre" (2008-01-22), *Dagens Nyheter*
- Bergh, A., "Negativ skatt istället för passivt bidragstagande" (2006-03-18), *Stockholms Fria Tidning*
- BIEN (Basic Income Earth Network), "About Basic Income", <http://www.basicincome.org/basic-income/> (2015-05-06)
- BIEN Finland, "FINLAND: More than half of the new MPs support basic income" (2015-04-25), <http://www.basicincome.org/news/2015/04/half-finish-parliament-support-basic-income> (2015-05-06)
- Birnbaum, S. (2013), "Basinkomst – ett instrument för rättvisa och hållbarhet?", *Ekonomisk debatt* 41, 19
- Burge, M. (2015), "Next PEI Premier to Promote BIG!", <http://cbigpei.wix.com/c-big-pei#!Next-PEI-Premier-to-Promote-BIG/c235i/553939fc0cf2adc1ace2eeed>, (2015-05-26)
- Carlsen, C., "Vil gi alle nordmenn 158.432 kroner" (2012-12-09), <http://www.nettavisen.no/na24/vil-gi-alle-nordmenn-158432-kroner/3526112.html> (2015-05-06)
- Centerstudenter, "Grundtrygghetssystemet – En antologi från Centerstudenter" (2012), <http://www.centerstudenter.se/Grundtrygghetssystemet%20Centerstudenter%20%282012%29.pdf> (2015-05-26)
- Cole, G.D.H. (1935), *Principles of Economic Planning*, Macmillan & Co., London
- Cournot, A. (1838), *Recherches sur les principes mathématiques de la théorie des richesses*, Hachette, Paris, 69
- Cunliffe, J., Erreygers, G. (2001), "The Enigmatic Legacy of Charles Fourier: Joseph Charlier and Basic Income", *History of Political Economy* 33.3, 459-484
- Douglas, C.H., *Social Credit*, 1924
- Edin, P.A., Gustavsson, M. (2008), "Time out of work and skill depreciation", *Industrial & Labor Relations Review* 61, 163-180
- Ekonomifakta, "Ginikoefficient – internationellt", <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Arbetsmarknad/Loner/Ginikoefficient---internationellt>, (2015-05-19)
- Ekonomistyrningsverket, *Prognos – Statens budget och de offentliga finanserna – Januari 2015*
- evok3d, "BitNation – Decentralized, Borderless Government to Provide Universal Basic Income" (2015-01-16), <http://www.coinssource.com/bitnation-decentralized-borderless-government-universal-basic-income/> (2015-05-06)
- Ericson, G., Jansson, K., Valtersson, M. (2007), "Slutgiltigt rådslagstext", opublicerat dokument, 23-24

Finansdepartementet, *Arbetsutbudseffekter av reformer på inkomstskatteområdet 2007-2009*, Rapport från ekonomiska avdelningen, 43

Forget, E. (2011a), "Advocating negative income taxes: Juliet Rhys-Williams and Milton Friedman" (2011-05-05), <http://econ.duke.edu/uploads/assets/Conferences/HOPE%20Spring%202012/Book%20-%20May5-2011.pdf> (2015-05-06)

Forget, E. (2011b), "The town with no poverty", University of Manitoba, <http://public.econ.duke.edu/~erw/197/forget-cea%20%282%29.pdf>, (2015-05-26)

Foulkes, I., "Swiss to vote on incomes for all - working or not" (2013-12-18), <http://www.bbc.com/news/business-25415501> (2015-05-06)

Friedman, M. (1962), *Capitalism and Freedom*, University of Chicago Press, Chicago, kapitel 12

Galbraith, J. m.fl., "Economists' Statement on Guaranteed Annual Income" 1/15/1968 -- 4/18/1969 folder, *General Correspondence Series, Papers of John Kenneth Galbraith*, John F. Kennedy Presidential Library, Boston

Garcia, M., Moore, C. (2012), *The Cash Dividend – The Rise of Cash Transfer Programs in Sub-Saharan Africa*, Världsbanken, Washington D.C., 9

Georges, H. (1879), *Progress and Poverty*, D. Appleton and Company, New York

Grodner, A., Kniesner, T. (2005), *Social Interactions in Labor Supply*, Center for Policy Research, Syracuse

Haarmann, C., Haarmann, D., Jauch, H., Shindondola-Mote, H., Nattrass, N., van Niekerk, I., Samson, M. (2009), *Making the Difference! – The BIG in Namibia*, NANGOF, Windhoek

Haushofer J., Shapiro J (2013), *Household Response to Income Changes: Evidence from an Unconditional Cash Transfer Program in Kenya*, Princeton

Hayek, F. (1973), *Law, Legislation and Liberty*, Routledge, London, vol. 3, 55

Helgason, H., "Pirates Propose Guaranteed Basic Income" (2014-10-08), <http://grapevine.is/news/2014/10/08/pirates-propose-guaranteed-minimal-income/> (2015-05-06)

Helsingforsbladet (2012), "Vänsterförbundet vill införa basinkomst" (2012-11-18), <http://hbl.fi/nyheter/2012-11-18/vansterforbundet-vill-infora-basinkomst> (2015-05-06)

Helsingforsbladet (2015), "Just nu: Här är regeringsprogrammet" (2015-05-28), <http://hbl.fi/nyheter/2015-05-27/756960/just-nu-har-ar-regeringsprogrammet>

Hjort, G. (2014), *Garantiinkomst*, Göran Hjort, Malmö

Hurd, M., (1978), *Estimating the Family Labor Supply Functions Derived from the Stone-Geary Utility Function*, NBER Working Papers 0228, National Bureau of Economic Research, Inc.

Håkansson, M., "Rör inte min A-kassa" (2014-01-29), <http://www.flamman.se/ror-inte-min-a-kassa> (2015-05-06)

International Movement for Monetary Reform, "About", <http://internationalmoneyreform.org/about-us/> (2015-05-06)

Jacobsson, E., "78 000 måste betala tillbaka bostadsbidrag" (2015-03-04), <http://www.hemhyra.se/riks/78-000-maste-betala-tillbaka-bostadsbidrag> (2015-05-06)

Jourdan, S. (2015a), "HUNGARY: Green-Left Party declares its support for basic income" (2015-02-21), <http://www.basicincome.org/news/2015/02/hungarian-green-party-support-basic-income/> (2015-05-06)

Jourdan, S. (2015b), "Finnish Green Party updates its basic income policy" (2015-02-17), www.basicincome.org/news/2015/02/finnish-green-party-updates-its-basic-income-policy-ahead-of-parliamentary-elections/ (2015-05-06)

- KI (Konjunkturinstitutet) 2014, "Konjunkturläget Augusti 2014", <http://www.konj.se/download/18.2dd8660114785ab5f7b6ff/Konjunkturlaget-augusti-2014.pdf> (2015-05-24), 75
- KI (Konjunkturinstitutet) 2015, "Transfereringar från offentlig sektor till hushåll", <http://www.konj.se/statistik> (2015-05-19)
- King, M.L. (1967), *Where Do We Go from Here: Chaos or Community?*, Beacon Press, Boston
- Layard, R. (2005), *Happiness: Lessons from a new Science*, Penguin Books, London.
- Lehmann, C., Masterson, D. (2015), "Impact evaluation of a cash-transfer programme for Syrian refugees in Lebanon", <http://www.enonline.net/fex/48/impactevaluation> (2015-05-06)
- Meade, J. (1964), *Efficiency, Equality and the Ownership of Property*, Allen & Unwin, Crows Nest, 41
- Miljöpartiet, "Ekonomisk trygghet" (ur partiprogrammet) <http://www.mp.se/om/partiprogram/valfarden#5.7> (2015-05-06)
- Milner, D. (1920), *Higher production by a bonus on national output; a proposal for a minimum income for all varying with national productivity*, George Allen & Unwin, London
- Möllerström, J., "Höger-stöd för medborgarlön" (2014-02-13), <http://ekonomistas.se/2014/02/13/hoger-stod-for-medborgarlön/> (2015-05-06)
- Paulsen, R. (2015), *Vi bara lyder*, Atlas, Stockholm, 16
- Perkiö, J. (2014), *Universal Basic Income - A New Tool for Development Policy?*, Kansainvälinen solidaarisyustyö, Helsingfors, 7-9
- Piratpartiet, "Medborgarlön" (2014-08-19), <http://www.piratpartiet.se/medborgarlön/> (2015-05-06)
- Pistono, R. (2012), *Robots Will Steal Your Job, But That's OK: How to Survive the Economic Collapse and Be Happy*, CreateSpace, Santa Cruz
- Rees, A. (1974), "An Overview of the Labor-Supply Results", *The Journal of Human Resources* 9.2, 174-176
- Renna, F., Oaxaca, R., Choe, C., *Constrained vs Unconstrained Labor Supply: The Economics of Dual Job Holding*, Working Paper, CEPS/INSTEAD, Luxemburg
- RK (Regeringskansliet), "Tabell i excel: Specifikation av samtliga anslag i statens budget för 2015 utifrån regeringens förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2015", <http://www.regeringen.se/sb/d/2548/a/257317>, (2015-05-19)
- Russel, B. (1918), *Proposed Roads to Freedom: Socialism, Anarchism, and Syndicalism*, George Allen & Unwin, London
- SCB, "Skattereduktioner (antal personer, medelvärden och totalsumma) efter region, typ av skattereduktion, kön, ålder och inkomstklass. År 2000 – 2013", http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__HE__HE0110__HE0110B/Skattereduktioner/?rxid=4b99076e-4239-43ab-92b9-82db3c3616af#, (2015-05-19)
- Sharif, M., Inverted "S" – The complete neoclassical labour-supply function, *International Labour Review* 139(4), 409-435
- Simon, H., "A Basic Income for All" (2000-10-01), <http://bostonreview.net/forum/basic-income-all/herbert-simon-ubi-and-flat-tax>, (2015-05-06)
- Socialförsäkringsbalken, 106 kap. 26-29§§, <https://lagen.nu/2010:110>, (2015-05-26)

- Socialhögskolan i Lund, "Bostad först", <http://www.soch.lu.se/forskning/forskargrupper/bostad-forst> (2015-05-19)
- Socialstyrelsen, "Riksnormen för försörjningsstöd", <http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktband/riksnormen> (2015-05-06)
- Solow, R., *An Economist's View of the Income Maintenance Experiments*, ur Munnell, A. (red.), *Lessons from the Income Maintenance Experiments*, Federal Reserve Bank of Boston, Boston
- Standing, G. (2013), *The Precariat – The New Dangerous Class*, Bloomsbury, London
- Stigler, G. (1946), "The Economics of Minimum Wage Legislation", *American Economic Review* 36(3), 358-365
- Sulík, R. (2006), *Odvodový bonus – Zmena paradigmy*, Trend Visual, Bratislava
- Sutter, J. (2014), "The argument for a basic income", CNN, <http://edition.cnn.com/2015/03/01/opinion/sutter-basic-income/>, (2015-05-26)
- The Economist, "Cash to the poor – Pennies from heaven" (2013-10-26), <http://www.economist.com/news/international/21588385-giving-money-directly-poor-people-works-surprisingly-well-it-cannot-deal> (2015-05-06)
- Tobin, J., Pechman, J., Mieszkowski, P. (1967), "Is a Negative Income Tax Practical?", *The Yale Law Journal* 77, 1-27
- Topor, A., Ljungqvist, I., Bohman, L., Malmborg, A., Quijote, J. (2015), *Pengar, vänner och psykiska problem*, Rapport 2015:2, Blekinge kompetenscentrum, Karlskrona.
- USBIG Network, "USBIG Newsletter Vol. 13, No. 64 Spring 2012", <http://www.usbig.net/newsletters/64Spring2012.html> (2015-05-06)
- Verho, J. (2008), Scars of recession: the long-term costs of the Finnish economic crisis, IFAU Working Paper 2008:9, 22-25
- Waldman, S., "VC for the People" (2014-04-15), <http://www.interfluidity.com/v2/5066.html> (2015-05-06)
- Wass, J., "Stöder verkligen fyra av fem finländare basinkomst?" (2015-01-20), <http://www.nytid.fi/2015/01/stoder-verkligen-fyra-av-fem-finlandare-basinkomst/#more-19608> (2015-05-06)
- Wenger, A., "BIG and BOT Policy Proposals (Transcript)" (2015-01-23), <http://continuations.com/post/108912689660/big-and-bot-policy-proposals-transcript> (2015-05-06)
- Widerquist, K. (2005), "A Failure to Communicate: What (If Anything) Can we Learn from the Negative Income Tax Experiments?", *The Journal of Socio-Economics* 34, 49-81

8. Appendix

Appendix 1

Avdrag 219 mdr: Grundavdrag (inkl. förhöjt grundavdrag) 67 mdr (egen beräkning), ränteavdrag 32 mdr (SCB), RUT-/ROT-avdrag 20 mdr (SCB), jobbskatteavdrag 100 mdr (SCB).

Bidrag 199 mdr: Försörjningsstöd 13 mdr (KI 2015), A-kassesubventioner 31 mdr (RK), sjukpenning 37 mdr (RK), garantipension 16 mdr (RK), bostadstillägg 8 mdr (RK), aktivitetsersättning 50 mdr (RK), föräldraförsäkring 39 mdr (RK), bostadsbidrag 5 mdr (RK).

Landets vuxna befolkning är avrundad till 7,7 miljoner. Skattehöjningar, övriga nedskärningar och inkomstfördelningseffekter är godtyckligt inritade i diagrammet. Observera att det här endast är en grov skiss för att illustrera hur basinkomstens ideologiska hemvist beror av finansieringen, och inget förslag från någon person eller organisation. En seriös beräkning måste givetvis ta med dynamiska effekter vad gäller arbetsutbud och löner, bland mycket annat.

Appendix 2

(a) Medborgarlön ger lägre arbetsutbud i alla inkomstsegment jämfört med nattvaktarsystem.

$$\text{Nytt} = (wh - X + B - p \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-k)}{k}}})^a * (168 - h - S + \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-k)}{k}}})^{1-a}$$

Maximering av U med avseende på arbetade timmar h ger arbetsutbudet:

$h =$

$$\frac{-Be^d + aBe^d - Be^d \frac{dw}{k} + aBe^d \frac{dw}{k} + e^d pt - ae^d \frac{dw}{k} pt + 168ae^d w + 168ae^d \frac{dw}{k} w - ae^d sw - ae^d \frac{dw}{k} sw + ae^d tw + e^d x - ae^d x + e^d \frac{dw}{k} x - ae^d \frac{dw}{k} x}{(e^d + e^d \frac{dw}{k})w}$$

Derivering av h med avseende på bidraget B ger:

$$\frac{\delta h}{\delta B} = \frac{-e^d + ae^d - e^d \frac{dw}{k} + ae^d \frac{dw}{k}}{(e^d + e^d \frac{dw}{k})w} \text{ vilket kan skrivas: } \frac{(a-1)(e^d + e^d \frac{dw}{k})}{(e^d + e^d \frac{dw}{k})w} \text{ vilket är strikt lägre än noll eftersom}$$

$0 < a < 1$ är ett grundantagande i modellen (avtagande marginalnytta av tid resp. pengar). En ökning av bidraget ger därmed ett lägre arbetsutbud, vilket givetvis inkluderar en ökning av medborgarlön från 0 till något positivt tal.

(b) Effekten är större ju lägre den genomsnittliga disponibla timlönen är.

Vi kan använda resultatet ovan, att bidragets effekt på arbetsutbudet är:

$$\frac{\delta h}{\delta B} = \frac{(a-1)(e^d + e^d \frac{dw}{k})}{(e^d + e^d \frac{dw}{k})w}$$

och derivera det uttrycket med avseende på w :

$$\delta(\delta h / \delta B) / \delta w = -\frac{-e^d + ae^d - e \frac{dw}{k} + ae \frac{dw}{k}}{(e^d + e \frac{dw}{k})w^2} + \frac{-\frac{de}{k} + \frac{ade}{k}}{(e^d + e \frac{dw}{k})w} - \frac{de \frac{dw}{k} (-e^d + ae^d - e \frac{dw}{k} + ae \frac{dw}{k})}{(e^d + e \frac{dw}{k})^2 kw}$$

Detta kan förenklas till: $\delta(\delta h / \delta B) / \delta w = \frac{1-a}{w^2}$ vilket är strikt positivt eftersom $0 < a < 1$.

Det vill säga, ju högre w desto mindre förändras arbetsutbudet med en förändring i B . Vilket är detsamma som att basinkomsten sänker arbetsutbudet mer vid lägre inkomstnivåer.

(c) Förutsättningar för högre arbetsutbud i ett visst inkomstsegment vid basinkomst än vid garantiinkomst på samma nivå.

Om timlönen w är större än 0, men så pass låg att $U(\text{bidrag}) > U(\text{arbete})$, dvs.:

$$(B - X)^a * (168 - S)^{1-a} > (wh - X - p \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-k)}{k}}})^a * (168 - h - S + \frac{t'}{1 + e^{-\frac{d(w-k)}{k}}})^{1-a}$$

så får vi ett arbetsutbud på 0 h/v i ett garantiinkomstsystem. Samma timlön ger ett positivt arbetsutbud vid basinkomst om den är högre än reservationslönen vid basinkomst, vilken vi får fram genom att sätta arbetsutbudsfunktionen för basinkomst lika med noll. Nyttofunktionen vid basinkomst är:

$$U = (w * h + B - X - t * p)^a * (168 - S - h + t)^{1-a}$$

Vi kan förenkla funktionen genom att utesluta termen för tidsköp t . Eftersom den är strikt positiv (mellan 0 och t') så ger det något lägre nytta per arbetad timme, vilket ger en något högre reservationslön, men eftersom tidsköpstermen per konstruktion är ytterst liten vid låga timlöner så är den försumbar i det här fallet. Vi får då nyttofunktionen:

$$U = (w * h + B - X)^a * (168 - S - h)^{1-a}$$

Vilket ger arbetsutbudsfunktionen:

$$h = \frac{aw(168 - s) + (1 - a)(x - b)}{w}$$

vilken vi sätter till 0 och löser ut w :

$$w = \frac{1 - a}{a} * \frac{b - x}{168 - s}$$

Derivering med avseende på de olika variablerna ger att reservationslönen ökar med ökat bidrag b och minskar med ökat existensminimum x , medan relationen med tidsbehovet s och inkomstmarginalnyttan a är mer komplex. Med de parametrar som används i det första modellexemplet blir reservationslönen vid medborgarlön $(1-0,3)/0,3 * (2000-500)/(168-84) = 42$ kr/h (egentligen 40 kr/h om vi hade haft med tidsköpstermen) och reservationslönen vid garantiinkomst 118 kr/h med samma parametrar.

(d) Garantisysselsättning

Reservationslönen vid garantiinkomst är som nämnt den timlön vid vilken $U(\text{bidrag}) > U(\text{arbete})$. Garantisysselsättning sänker nyttan av bidragsförsörjning:

$$U = (B - X)^a * (168 - S - G)^{1-a} < (B - X)^a * (168 - S)^{1-a}$$

Det är rätt intuitivt, men kan också ses genom att derivera nyttan med avseende på G :

$$\delta U / \delta G = -(1 - a)(168 - S - G)^{-a}(b - x)^a$$

Uttrycket är negativt, eftersom a är mindre än 1 och $s + g$ inte kan vara mer än 168. (Uttrycket blir positivt om bidraget b är lägre än existensminimum x , men i det fallet är det bokstavligen inte möjligt att leva på bidrag så det är inte relevant.)

(e) Negativ inkomstskatt ger under brytpunkten lägre arbetsutbud än nattväktarstat

Inses lätt genom att två faktorer samverkar: marginaleffekten sänker den effektiva timlönen vilket gör fritid relativt "billigare" (substitutionseffekten) och bidraget sänker arbetsutbudet på samma sätt som vid medborgarlön ovan (inkomsteffekten). Detta förutsatt att grundbeloppet täcker existensminimum – annars får substitutionseffekten och inkomsteffekten motsatt riktning och nettoeffekten blir oklar.

Negativ inkomstskatt ger under brytpunkten högre arbetsutbud än garantiinkomst

Analogt med resonemanget ovan om medborgarlön jämfört med garantiinkomst. Reservationslönen vid negativ inkomstskatt är dock högre, i och med marginaleffekten. Om vi även här bortser från tidsköpstermen får vi nyttofunktionen:

$$U = (w * h * (1 - m) + B - X)^a * (168 - S - h)^{1-a}$$

där m är marginaleffekten med vilket bidraget minskas. Arbetsutbudsfunktionen blir:

$$h = \frac{aw(168 - s)(1 - m) + (1 - a)(x - b)}{(1 - m)w}$$

vilken vi sätter till 0 och löser ut w : $w = \frac{1-a}{a} * \frac{b-x}{(168-s)(1-m)}$

Negativ inkomstskatt ger under brytpunkten lägre arbetsutbud än medborgarlön (om grundbeloppet täcker existensminimum).

Basinkomst kan ses som en negativ inkomstskatt med marginaleffekten $m = 0$. Om vi deriverar arbetsutbudet för negativ inkomstskatt med avseende på marginaleffekten:

$$\delta h / \delta m = \frac{(1-a)(x-b)}{(1-m)^2 w}$$

Denna är negativ så länge $x > b$, dvs. arbetsutbudet minskar med högre marginaleffekt, och ökar med lägre marginaleffekt. Högst arbetsutbud blir det när $m = 0$ och funktionen blir identisk med den för medborgarlön.

Observera att förhållandet blir det omvända när $b < x$; högre marginaleffekt leder då till högre arbetsutbud i och med att folk måste arbeta hårdare för att få ihop sitt existensminimum. En intressant koppling mellan det här rent teoretiska resonemanget och de empiriska resultaten är att marginaleffekten har en signifikant positiv på arbetsutbudet hos högvärlönade (appendix 4.6 och 4.9). Det skulle enligt resonemanget ovan kunna tyda på att basinkomsten inte är tillräcklig för vad

högavlönade anser är en skälig levnadsstandard. Samma effekt observeras inte hos gruppen lågavlönade (appendix 4.5 och 4.8), trots att dessa får ungefär lika mycket basinkomst (se rad 3 i tabell 7). Det ser ut alltså ut som att den högavlönade gruppen har ett "upplevt existensminimum", vilket ger stöd för den "materialistiska" förklaringen till "medelklasspuckeln" (s 17).

Appendix 3

Garantiinkomst			Timlön	Arbets tid h/v	Inkomst kr/v	Nytta
Skattesats:	72,10 %		20	0	826	85
Bidrag:	826 kr/v		60	0	826	85
(Skatt-bidrag)/person:	1384 kr/v		80	0	826	85
			100	0	826	85
Arbete/person:	7,4 h/v		120	0	826	85
Gini arbete:	0,71		140	0	826	85
Nettoinkomst/person:	1408 kr/v		160	0	826	85
Gini inkomst:	0,3		180	0	826	85
Nytta/person:	89		220	32,9	2017	85
Gini nytta:	0,03		480	40,7	5453	123

Tabell 9: Arbetsutbud, inkomst och nytta vid garantiinkomst. Pga. stokastiska effekter går det inte att uppnå samma inkomstfördelning och nettoskatteintäkt som för de andra systemen.

Garantisysselsättning			Timlön	Arbets tid h/v	Inkomst kr/v	Nytta
Skattesats:	19,97 %		20	0	1853	74
Bidrag:	1853 kr/v		60	33,8	1624	76
(Skatt-bidrag)/person:	1171 kr/v		80	32,9	2104	86
			100	33,8	2709	95
Arbete/person:	32,9 h/v		120	35,9	3449	102
Gini arbete:	0,05		140	38,3	4289	111
Nettoinkomst/person:	4660 kr/v		160	40,2	5150	120
Gini inkomst:	0,27		180	41,3	5948	129
Nytta/person:	114		220	41	7226	145
Gini nytta:	0,12		480	31,9	12245	200

Tabell 10: Arbetsutbud, inkomst och nytta vid garantiinkomst med garantisysselsättning om 40/v.

Nattvaktarsystem med grundavdrag			Timlön	Arbets tid h/v	Inkomst kr/v	Nytta
Skattesats:	30,23 %		20	49,3	986	40
Grundavdrag:	2077 kr/v		60	32,9	1973	84
Skatteintäkt/person:	1164 kr/v		80	26	2077	88
			100	25,8	2431	90
Arbete/person:	33,3 h/v		120	28,3	2993	98
Gini arbete:	0,08		140	31	3657	107
Nettoinkomst/person:	4142 kr/v		160	33,7	4393	117
Gini inkomst:	0,27		180	36	5146	126
Nytta:	109		220	38,2	6495	142
Gini nytta:	0,12		480	31,8	11266	194

Tabell 11: Arbetsutbud, inkomst och nytta i ett system utan bidrag, med grundavdrag som fördelande mekanism.

Medborgarlön		Timlön	Arbetstid h/v	Inkomst kr/v	Nytta
Skattesats:	51,87 %	20	0	1089	101
Bidrag:	1089 kr/v	60	10,3	1386	102
(Skatt – bidrag)/person:	1100 kr/v	80	13,3	1602	104
		100	15,7	1845	106
Arbete/person:	18,7 h/v	120	17,9	2121	109
Gini arbete:	0,18	140	20	2437	111
Nettoinkomst/person:	2965 kr/v	160	22,2	2802	114
Gini inkomst:	0,27	180	24,6	3216	116
Nytta:	116	220	29,2	4176	123
Gini nytta:	0,06	480	34,1	8976	174

Tabell 12: Arbetsutbud, inkomst och nytta med medborgarlön.

Negativ inkomstskatt (+)		Timlön	Arbetstid h/v	Inkomst kr/v	Nytta
Skattesats:	59,7 %	20	0	1225	110
Bidrag:	1225 kr/v	60	0	1225	108
Marginal-effekt:	70 %	80	3,6	1311	107
(Skatt-bidrag)/person:	1100 kr/v	100	7,1	1437	107
Arbete/person	14,1 h/v	120	9,6	1571	108
Gini arbete:	0,35	140	18,2	2071	109
Nettoinkomst/person:	2507 kr/v	160	19,9	2328	111
Gini inkomst:	0,27	180	21,7	2618	113
Nytta:	115	220	25,4	3301	116
Gini nytta:	0,04	480	35,8	7978	156

Tabell 13: Arbetsutbud, inkomst och nytta med negativ inkomstskatt med hög margineffekt.

Negativ inkomstskatt (-)		Timlön	Arbetstid h/v	Inkomst kr/v	Nytta
Skattesats:	39,3 %	20	21,8	1011	72
Bidrag:	706 kr/v	60	21,5	1610	93
Marginal-effekt:	30 %	80	22,9	1991	99
(Skatt-bidrag)/person:	1099 kr/v	100	23,5	2353	105
Arbete/person:	26,6 h/v	120	23,1	2605	109
Gini arbete:	0,07	140	25,7	3108	113
Nettoinkomst/person:	3666 kr/v	160	28,5	3688	117
Gini inkomst:	0,27	180	31,1	4324	122
Nytta:	115	220	35,2	5619	134
Gini nytta:	0,09	480	32,3	10344	188

Tabell 14: Arbetsutbud, inkomst och nytta med negativ inkomstskatt med låg margineffekt.

Appendix 4

Regression	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Grupp	Samtliga	Samtliga	Samtliga	Samtliga	L	H	0	L	H	0
Antal pers.	2142	2142	2142	2142	481	555	1106	481	618	1292
Antal obs.	22476	22473	22476	22473	4929	5779	11768	4929	6210	13223
Beroende variabel	Arbetad tid	Löneinkomst	Arbetad tid	Löneinkomst	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid
Försöksperson	-1,48*** (0,49)	-1,91 (1,46)	-1,48*** (0,49)	-1,81 (1,46)	-2,98*** (1,14)	-0,52 (0,89)	-1,64*** (0,55)	-2,78** (1,13)	-0,70 (0,88)	-1,60 (0,53)
Belopp	-1,25 (1,30)	-2,96 (3,89)	-1,30 (1,30)	-2,85 (3,89)	-3,34 (3,04)	-5,28** (2,38)	1,07 (1,46)	-3,66 (2,93)	-5,19** (2,34)	0,31 (1,38)
ME	2,33 (2,40)	7,96 (7,17)	2,33 (2,40)	8,36 (7,16)	-1,23 (5,26)	7,87* (4,56)	1,00 (2,71)	-1,36 (5,12)	8,18* (4,39)	-0,16 (2,55)
Trenton	2,29*** (0,84)	5,54** (2,50)	2,22*** (0,83)	5,83** (2,49)	2,01 (1,89)	-0,80 (1,65)	3,93*** (0,95)	-	-0,46 (1,51)	3,65*** (0,88)
Paterson	-0,48 (0,66)	-0,42 (1,98)	-0,53 (0,66)	-0,61 (1,97)	0,26 (1,57)	-3,57*** (1,24)	1,66** (0,74)	-	-2,91** (1,36)	1,58** (0,69)
Passaic	0,27 (0,80)	1,10 (2,38)	0,28 (0,78)	0,93 (2,33)	-1,33 (1,84)	-2,00 (1,45)	2,50*** (0,91)	-	-2,09 (1,36)	2,39*** (0,82)
Scranton	0,62 (0,91)	-5,56** (2,71)	0,63 (0,61)	-2,66 (1,83)	-0,80 (2,57)	2,12 (1,52)	-0,76 (1,00)	-	2,14** (1,07)	0,32 (0,67)
Fattig	-1,16** (0,52)	-8,34*** (1,56)	-1,09** (0,52)	-8,53 (1,56)	-0,14 (1,15)	-2,35** (1,15)	-0,60 (0,58)	-	-2,88*** (1,12)	-
Ung	-0,66 (0,49)	-3,02** (1,46)	-	-3,19** (1,45)	-2,55** (1,15)	-1,19 (0,97)	1,06** (0,53)	-2,57** 1,13	-	1,18** (0,49)
Man	27,4*** (0,5)	82,3*** (1,4)	27,4*** (0,5)	82,2*** (1,4)	18,8*** (1,3)	13,96*** (2,22)	20,0*** (0,7)	18,9*** (1,2)	12,4*** (2,0)	19,5*** (0,68)
Svart	0,10 (0,82)	3,08 (2,46)	-	-	1,37 (2,34)	0,02 (1,39)	0,68 (0,90)	-	-	-
Spansk	0,36 (0,61)	-1,11 (1,83)	-	-	0,33 (1,40)	0,86 (1,14)	-0,64 (0,71)	-	-	-
Gift	-1,40** (0,56)	-1,28 (1,59)	-1,39** (0,56)	-	1,85 (1,68)	1,91 (2,12)	-0,59 (0,51)	-	-	-1,23*** (0,42)
Utbildning	0,96** (0,49)	5,87*** (1,46)	0,84* (0,48)	6,17*** (1,43)	2,41** (1,16)	0,28 (0,90)	0,30 (0,55)	2,91*** (1,08)	-	-
Småbarn	-0,54** 0,25	-1,95*** (0,71)	-0,60** (0,25)	-1,98*** (0,71)	-1,62** (0,63)	0,06 (0,56)	-0,07 (0,27)	-1,57** (0,63)	-	-
Bidrag	-6,59*** (0,3)	-20,6*** (0,7)	-6,59*** (0,25)	-20,6*** (0,7)	-8,93*** (0,61)	-10,7*** (0,57)	-3,45*** (0,26)	-8,91*** (0,61)	-10,8*** (0,5)	-3,25*** (0,25)
1969Q1	0,72 (1,17)	0,98 (3,27)	0,72 (1,17)	0,98 (3,27)	-1,68 (2,59)	3,03 (3,09)	0,99 (1,26)	-1,68 (2,59)	-	1,14 (1,19)
1969Q2	-0,16 (0,97)	2,12 (2,70)	-0,16 (0,97)	2,11 (2,70)	-5,15** (2,16)	0,44 (2,55)	2,47** (1,03)	-5,38** (2,15)	-	1,90** (0,97)

1969Q3	-0,94 (0,93)	3,23 (2,60)	-0,94 (0,93)	3,24 (2,60)	-7,34*** (2,07)	-2,64 (2,44)	3,20*** (1,00)	-7,59*** (2,06)	-	2,45*** (0,94)
1969Q4	0,51 (0,92)	6,92*** (2,57)	0,51 (0,92)	6,95*** (2,57)	-4,80** (2,04)	0,90 (2,41)	4,06*** (0,99)	-4,98** (2,03)	-	3,13*** (0,93)
1970Q1	0,47 (0,92)	6,99*** (2,57)	0,47 (0,92)	7,03*** (2,57)	-4,34** (2,05)	-1,70 (2,42)	4,23*** (0,99)	-4,53** (2,03)	-	3,44*** (0,93)
1970Q2	0,84 (0,92)	9,46*** (2,58)	0,84 (0,92)	9,51*** (2,58)	-5,08** (2,05)	-1,07 (2,42)	4,98*** (0,99)	-5,29*** (2,03)	-	4,15*** (0,93)
1970Q3	0,71 (0,92)	9,74*** (2,58)	0,70 (0,92)	9,80*** (2,58)	-6,12*** (2,05)	-0,14 (2,42)	4,70*** (0,99)	-6,33*** (2,04)	-	3,81*** (0,93)
1970Q4	0,23 (0,92)	9,59*** (2,59)	0,23 (0,92)	9,66*** (2,58)	-5,84*** (2,06)	-2,32 (2,43)	4,72*** (0,99)	-6,05*** (2,04)	-	3,89*** (0,93)
1971Q1	1,09 (0,93)	12,1*** (2,6)	1,08 (0,93)	12,2*** (2,6)	-5,46*** (2,06)	-1,09 (2,43)	5,60*** (1,00)	-5,66*** (2,05)	-	4,96*** (0,94)
1971Q2	0,70 (0,93)	13,7*** (2,6)	0,70 (0,93)	13,8*** (2,6)	-6,99*** (2,07)	-0,82 (2,43)	5,32*** (1,00)	-7,20*** (2,05)	-	4,53*** (0,94)
1971Q3	0,51 (0,93)	14,8*** (2,6)	0,50 (0,93)	14,9*** (2,6)	-6,86*** (2,07)	-0,98 (2,43)	5,05*** (1,00)	-7,06*** (2,05)	-	4,15*** (0,94)
1971Q4	1,19 (0,94)	15,5*** (2,6)	1,18 (0,94)	15,6*** (2,6)	-6,68*** (2,11)	-0,01 (2,46)	5,77*** (1,01)	-6,91*** (2,09)	-	4,89*** (0,95)
1972Q1	0,69 (0,94)	15,1*** (2,6)	0,68 (0,94)	15,2*** (2,6)	-6,86*** (2,12)	-1,36 (2,46)	5,59*** (1,01)	-7,13*** (2,10)	-	4,67*** (0,95)
1972Q2	0,92 (0,97)	16,9*** (2,7)	0,91 (0,97)	17,0*** (2,7)	-6,68*** (2,20)	-1,04 (2,50)	5,87*** (1,04)	-6,89*** (2,17)	-	4,83*** (0,97)
1972Q3	2,03** (1,03)	23,7*** (2,9)	2,01** (1,03)	23,9*** (2,9)	-4,33* (2,34)	1,36 (2,65)	5,88*** (1,10)	-4,44* (2,32)	-	4,98*** (1,04)
Konstant	7,63*** (1,27)	8,36** (3,65)	7,54*** (1,23)	7,05** (3,17)	22,7*** (3,1)	21,8*** (3,9)	-0,78*** (1,35)	25,1*** (2,4)	-	0,40 (1,16)

Regression 1-2: Arbetsutbud och löneinkomst för samtliga deltagare.

Regression 3-4: Arbetsutbud och löneinkomst för samtliga deltagare med endast signifikanta kontrollvariabler.

Regression 5-7: Arbetsutbud för undergrupper uppdelade på låg/hög genomsnittlig timlön (L/H) eller ingen rapporterad genomsnittlig timlön (0).

Regression 8-10: Samma som 5-7 men med endast signifikanta kontrollvariabler.

Regression 11-12: Arbetsutbud för undergrupper uppdelade på bidragsberöriga (B) och ej bidragsberöriga (EB).

Regression 13-14: Samma som 11-12 men med endast signifikanta kontrollvariabler.

Regression 15-18: Samma som 11-14 men med en annan definition på bidragsberöriga (B') och ej bidragsberöriga (EB').

Observera att grupperna ibland blir större när färre kontrollvariabler används eftersom färre personer droppas pga. ofullständig rapportering.

Regression	11	12	13	14	15	16	17	18
Grupp	B	EB	B	EB	B'	EB'	B'	EB'
Antal pers.	1050	804	1224	806	573	1281	693	1281
Antal obs.	11302	8193	13007	8248	5859	13542	6969	13542
Beroende variabel	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid	Arbetad tid
Försöks-person	-0,64 (0,68)	-1,84*** (0,70)	-0,95 (0,66)	-1,89*** (0,70)	-1,65* (0,96)	-1,07* (0,58)	-1,55 (0,94)	-1,00* (0,58)
Belopp	-3,67** (1,85)	-1,70 (1,87)	-3,21* (1,76)	-1,87 (1,83)	-5,73** (2,67)	-1,76 (1,54)	-5,80** (2,54)	-2,36 (1,48)
ME	15,17*** (5,50)	-2,62 (6,02)	9,91* (5,08)	-1,79 (5,92)	2,36 (7,75)	8,79* (4,82)	-0,52 (7,06)	9,29* (4,76)
Trenton	2,63** (1,09)	2,05 (1,36)	1,83* (1,00)	2,23* (1,34)	2,64* (1,38)	1,64 (1,10)	2,13 (1,30)	-
Paterson	-0,23 (0,91)	0,58 (0,95)	-0,16 (0,85)	0,69 (0,93)	-1,06 (1,26)	0,55 (0,77)	-0,74 (1,19)	-
Passaic	-0,61 (1,08)	0,34 (1,19)	0,06 (1,02)	0,35 (1,15)	-1,73 (1,49)	0,47 (0,95)	-1,11 (1,42)	-
Scranton	-0,13 (1,33)	0,02 (1,26)	-0,11 (1,26)	0,75 (0,84)	-0,10 (1,79)	-0,43 (1,07)	1,87* (1,10)	-
Fattig	-0,51 (0,66)	-0,67 (0,80)	-	-	-1,04 (0,88)	-0,61 (0,65)	-	-
Ung	-1,07* (0,65)	0,49 (0,71)	-	-	-1,02 (0,87)	-0,21 (0,58)	-	-
Man	16,3*** (0,8)	25,0*** (1,0)	14,9*** (0,8)	24,8*** (1,03)	17,6*** (1,13)	20,8*** (0,80)	16,0*** (1,0)	20,8*** (0,8)
Svart	2,12* (1,18)	0,66 (1,18)	2,13*** (1,12)	-	2,37 (1,61)	1,11 (0,98)	-	-
Spansk	0,91 (0,91)	-0,56 (0,86)	0,03 (0,76)	-	0,93 (1,12)	-0,09 (0,72)	-	-
Gift	-0,76 (0,67)	-2,64 (1,93)	-	-	-0,42 (0,85)	-1,77** (0,85)	-1,45** (0,64)	-1,76** (0,85)
Utbildning	0,75 (0,65)	1,00 (0,71)	-	1,18* (0,68)	0,32 (0,87)	1,24** (0,59)	-	1,34** (0,54)
Småbarn	-0,07 (0,38)	-0,47 (0,37)	-	-	0,41 (0,51)	-0,53* (0,31)	-	-0,57* (0,31)
Bidrag	-6,22*** (0,31)	-	-5,85** (0,27)	-	-5,18*** (0,45)	-7,66*** (0,36)	-5,22*** (0,41)	-7,64*** (0,36)
Hög lön	10,4*** (1,0)	8,93*** (1,17)	11,2*** (0,9)	9,10*** (1,15)	8,95*** (1,35)	10,6*** (0,9)	10,1*** (1,30)	10,7*** (0,9)
Låg lön	11,4*** (0,9)	11,2*** (1,1)	12,3*** (0,8)	11,3*** (1,1)	10,4*** (1,3)	12,3*** (0,8)	11,2*** (1,13)	12,2*** (0,8)
1969Q1	-0,53 (1,74)	1,93 (2,02)	-	1,93 (2,02)	-0,22 (2,19)	0,41 (1,66)	-0,54 (1,97)	0,41 (1,66)
1969Q2	0,29 (1,44)	-2,08 (1,62)	-	-2,09 (1,63)	3,42* (1,86)	-2,83** (1,34)	2,11 (1,66)	-2,99** (1,33)

1969Q3	0,16 (1,38)	-3,27** (1,55)	-	-3,26** (1,56)	3,51** (1,76)	-3,80*** (1,29)	1,66 (1,58)	-4,00*** (1,28)
1969Q4	0,83 (1,36)	-1,15 (1,54)	-	-1,10 (1,55)	3,73** (1,73)	-1,98 (1,27)	2,33 (1,55)	-2,17* (1,27)
1970Q1	0,59 (1,36)	-0,31 (1,55)	-	-0,29 (1,55)	4,25** (1,74)	-1,93 (1,28)	2,56* (1,55)	-2,12* (1,27)
1970Q2	1,07 (1,36)	-0,50 (1,55)	-	-0,45 (1,55)	3,49** (1,74)	-1,18 (1,28)	1,93 (1,55)	-1,37 (1,27)
1970Q3	1,05 (1,37)	-0,95 (1,55)	-	-0,82 (1,55)	4,32** (1,74)	-1,80 (1,28)	2,60* (1,56)	-1,99 (1,27)
1970Q4	0,13 (1,37)	-0,57 (1,55)	-	-0,48 (1,55)	3,44** (1,75)	-1,94 (1,28)	1,94 (1,56)	-2,13* (1,27)
1971Q1	1,23 (1,37)	0,15 (1,55)	-	0,33 (1,56)	3,86** (1,75)	-0,81 (1,28)	2,25 (1,56)	-1,00 (1,28)
1971Q2	0,93 (1,37)	-0,32 (1,55)	-	-0,19 (1,56)	3,45** (1,75)	-1,09 (1,28)	2,00 (1,56)	-1,29 (1,28)
1971Q3	0,76 (1,37)	-0,55 (1,55)	-	-0,45 (1,56)	3,59** (1,75)	-1,45 (1,29)	1,61 (1,56)	-1,65 (1,28)
1971Q4	1,43 (1,40)	0,00 (1,57)	-	0,11 (1,57)	4,09** (1,78)	-0,81 (1,30)	2,65* (1,60)	-1,02 (1,29)
1972Q1	0,97 (1,40)	-0,60 (1,57)	-	-0,45 (1,57)	3,43* (1,79)	-1,25 (1,30)	1,86 (1,60)	-1,46 (1,29)
1972Q2	0,98 (1,44)	-0,11 (1,59)	-	0,02 (1,59)	3,91** (1,84)	-1,05 (1,33)	1,86 (1,65)	-1,27 (1,32)
1972Q3	2,51* (1,52)	0,60 (1,69)	-	0,89 (1,69)	5,85*** (1,93)	-0,24 (1,40)	4,04 (1,74)	-0,43 (1,40)
Konstant	5,43*** (1,75)	6,55** (2,64)	-	3,54** (1,72)	2,10 (2,31)	7,45*** (1,71)	5,16*** (1,90)	7,86*** (1,59)

Förklaring av variabler: **Beroende variabel** är antingen Arbetad tid (h/v) eller löneinkomst (USD/v).

Försöksperson: 1 om personen får basinkomst, 0 om personen är kontrollperson. **Belopp** anger basinkomstens storlek i relation till fattigdomsgränsen; 0 om basinkomsten är 100 % av fattigdomsgränsen, -0,5 om 50 % av fattigdomsgränsen, 0,5 om 150 % av fattigdomsgränsen o.s.v. **ME** anger marginaleffekten; 0 om 50 %, 0,2 om 70 % och -0,2 om 30 %. **Trenton, Paterson, Passaic** och **Scranton** antar värdet 1 om personen bor i respektive stad. Om alla fyra är 0 så bor personen i Jersey City. **Fattig** antar värdet 1 om personen innan försöket tillhörde ett hushåll med en sammanlagd inkomst under fattigdomsgränsen. **Ung** antar värdet 1 om personen var högst 30 år gammal vid försökets början. **Man** antar värdet 1 om personen är man. **Svart** och **Spansk** antar värdet 1 om personen är klassificerad som "svart" eller "spansktalande". Om båda är 0 är personen klassificerad som "vit". **Gift** antar värdet 1 om personen är gift. **Utbildning** antar värdet 1 om personen hade minst 9 års skolgång vid försökets början. **Småbarn** antar värdet 1 om personen delar hushåll med minst ett barn som är högst två år gammalt. **Bidrag** antar värdet 1 om personen uppstår någon form av bidrag (utöver basinkomst). **1970Q1, 1970Q2** etc är tidsdummies. Om dessa är 0 är kvartalet 1968Q4. Att det är 16 kvartal i regressionerna trots att försöket för varje enskild person bara varar i 12 kvartal beror på att försöket inleddes vid olika tidpunkter på olika platser.